

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

พระครูพัฒนธรรมกิจ ท้วจบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**THE RESULTS OF LEARNING TRISILKHA MODEL TOWARDS
THE LEARNING ACHIEVEMENT AND ATTITUDES
IN BUDDHISM COURSE OF GRADE 6 STUDENTS**

PRACROOPRAPATTAMMAKIT THUAJOB

**Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master
of Education Degree in Curriculum and Instructional Development
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Academic Year 2012**

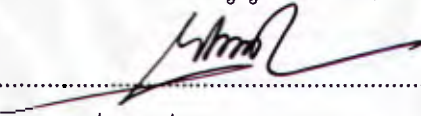
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้วิจัย พระครูประพัฒน์ธรรมกิจ ท้วจบ

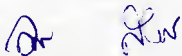
สาขาวิชา การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

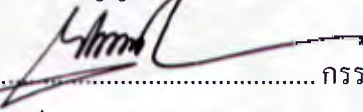

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิญญา เลิศไกร)

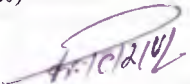

..... กรรมการ
(ดร.สุภาพ เต็มรัตน์)

คณะกรรมการสอบ

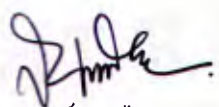

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิณหพร สถิตยภัทาคีกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิญญา เลิศไกร)

..... กรรมการ
(ดร.สุภาพ เต็มรัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณฑภณ หนูทองแก้ว)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

(อาจารย์สมพงศ์ เหมือนเพชร)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

วันที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2556

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6
ผู้วิจัย	พระครูประพัฒน์ธรรมกิจ ท้วจบ
สาขาวิชา	การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.สุภาพ เต็มรัตน์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และ 3) เปรียบเทียบเจตคติต่อ การเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษา ปี 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียน เป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผล ก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test แบบ dependent samples test และ t-test แบบ one samples test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขากับเกณฑ์ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาอยู่ในระดับ น้อยแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาการเรียนรู้และด้านคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ก่อนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการจัดการเรียนรู้ อยู่ใน ระดับมากที่สุด และพบว่าเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านหลังการจัดการเรียนรู้ แบบ ไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The Title	The Results of learning Trisikkha model towards the learning achievement and attitudes in buddhism course of grade 6 students.
The Author	Pracrooprapattammakit Thuajob
Program	Curriculum and Instructional Development
Thesis Chairman	Associate Professor Dr.Panya Lertkrai
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Suparp Temrat

The objectives of this experimental research were 1) to compare the learning achievement in Buddhism course before and after gaining to learning Trisikkha model 2) to compare the learning achievement in Buddhism course after gaining to learning Trisikkha model with the criterion of average scores 70 percent and 3) to compare attitudes towards Buddhism course before and after gaining to learning Trisikkha model. The samples for this research were 32 students in Barnnhongyhai School in the first semester of academic year 2012 by using the simple random sampling. The instruments used were 1) 12 lesson plans of learning Trisikkha model in Buddhism course of Grade 6 in the topic Buddhist principles about obedience 3 for 12 periods 2) the learning achievement test in Buddhism course in the topic Buddhist principles about obedience 3 and 3) the attitude towards Buddhism course test. It was divided into the experimental one group. The students had to do randomized control group pretest and posttest. The data was analyzed by using mean, standard deviation, dependent samples t-test, independent samples t-test, and one samples test.

The research findings were as follow:

1. The learning achievement in Buddhism course after gaining to learning Trisikkha model was higher than before gaining that of learning Trisikkha model at the significant level of .01
2. The learning achievement in Buddhism course after to learning Trisikkha model was higher than the criterion of average scores 70 percent at the significant level of .05
3. The attitudes towards Buddhism course in the whole image, content, learning, evaluation, and learning advantages after gaining to learning Trisikkha model was higher than before gaining that of learning Trisikkha model at the significant level of .01

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความกรุณาช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร ประธานกรรมการที่ปรึกษา ดร.สุภาพ เต็มรัตน์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและข้อคิดต่างๆ ในการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิณหพัร สถิตย์ภาติกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มลิวัลย์ สมศักดิ์ ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความช่วยเหลือและแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนทำให้เครื่องมือมีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบคุณนายสมปอง แก้วชะภา ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งใหญ่เฉลิมราชอนุสรณ์ รัชมังกลาภิเชก คณะครูทุกท่าน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นายทรงศักดิ์ ช้างกลาง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดขนาน นายโกมาศ โปณะทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยริน นายสุนันท์ สมหมาย ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ นางสารภี ศรีราม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านก่องาม นายจรงค์ เพชรอรุข ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาใหญ่ คณะครูทุกท่าน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ให้ความสะดวกในการดำเนินการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

ขอขอบคุณนายณรงค์ สุขบรรจง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ คณะครูทุกท่าน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินการทดลอง รวมถึงผู้ร่วมงาน กัลยาณมิตร นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน รุ่นที่ 2 ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งขอบคุณบุพการี มีบิดามารดา และพระครูปิยะสมาธิวัตร เจ้าอาวาสวัดควนคลัง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่คอยส่งเสริม สนับสนุน จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเอื้อต่อสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขสืบไป

พระครูพัฒนธรรมกิจ ท้าวจบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้	
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	11
การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา.....	23
เจตคติต่อการเรียน.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48

บทที่	หน้า
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย.....	49
แบบแผนการวิจัย.....	61
การดำเนินการทดลอง.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
สรุปผล.....	72
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	76
ภาคผนวก.....	81
ภาคผนวก ก ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา.....	82
ภาคผนวก ข ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในแผนและคุณภาพ ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยของผู้เชี่ยวชาญ.....	106
ภาคผนวก ค แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3.....	111
ภาคผนวก ง ความเที่ยงตรง ความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3.....	118
ภาคผนวก จ แบบวัดเจตคติต่อการเรียน ความเที่ยงตรง อำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	125
ประวัติผู้วิจัย.....	140

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้น ป. 6 ตามมาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข..... 14
2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้น ป. 6 ตามมาตรฐาน ส 1.2 มาตรฐาน ส.1.2: เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเพื่อเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ..... 17
3	ข้อคำถามประเภททางบวกและทางลบ..... 44
4	การกำหนดน้ำหนักคำถามประเภททางบวกทางลบ..... 44
5	วิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6..... 51
6	วิเคราะห์ข้อสอบ หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6..... 56
7	แสดงเวลาการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา..... 63
8	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา..... 69
9	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 70

- 10 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา..... 71

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2	ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	55
3	ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อการเรียน.....	59
4	แบบแผนการทดลอง.....	62

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในสภาพปัจจุบันกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์และปัญหาหลายด้าน ทั้งทาง เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา สิ่งแวดล้อม แต่เมื่อศึกษาถึงสาเหตุแล้วพบว่า มีสาเหตุมาจาก วิกฤตศีลธรรม ซึ่งโยงไปถึงทัศนคติต่อชีวิต สังคม และธรรมชาติที่ผิดแปลกคลาดเคลื่อนจากหลักธรรม ท่ามกลางวิกฤตการณ์และปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้า ดูเหมือนว่าวิกฤตศีลธรรมจะได้รับความสนใจน้อย ที่สุด และชนชั้นนำส่วนใหญ่เชื่อว่าวิกฤตการณ์เหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยเทคโนโลยี เงินทุน กฎหมาย และอำนาจ แต่ก็เห็นได้ว่าปัจจัยเหล่านี้หรือวิธีการเหล่านั้นแก้ปัญหาได้ชั่วคราว หรือ ก่อให้เกิดปัญหาใหม่ๆ อาทิ ความแตกแยกของคนในสังคมเป็นต้นตามมา และตราบดีที่วิกฤตทาง ศีลธรรมยังไม่ได้รับความสนใจ ก็ยากที่สังคมไทยจะพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ สังคมไทยจึงมี ความจำเป็นที่จะต้องมีการฟื้นฟูศีลธรรมโดยเร่งด่วน แต่จะทำเช่นนั้นได้ จำต้องอาศัยวิถีคิดใหม่ กล่าวคือ ไม่ได้มองว่าวิกฤตศีลธรรมเป็นปัญหาระดับบุคคลเท่านั้น แต่เชื่อมโยงกับ โครงสร้างของสังคม โดยเฉพาะระบบทุนนิยมและอำนาจนิยม ที่กำลังเป็นกระแสหลักอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้อง ทบทวนกระบวนการสร้างศีลธรรมกันใหม่ด้วย แทนที่จะเน้นแต่การเทศน์หรือการสอนอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ให้มากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, 2549, คำปรารภ) และ การศึกษาที่ถูกต้องจะทำให้คนพัฒนาขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เพื่อช่วย ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ความรู้และสติปัญญาของตนเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551, 151)

การศึกษานับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญและ แก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีด ความสามารถด้านต่างๆ จึงจะดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้ทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, 2) ในการศึกษา ที่ดีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเทคโนโลยี ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิต อย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม

การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 11) กรมวิชาการจึงได้มีหนังสือลงวันที่ 25 เมษายน 2545 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้นให้สถานศึกษาจัดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาได้เรียนรู้ประมาณ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เพื่อเน้นความเป็นคนดี (กรมวิชาการ, 2551, 9) ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในส่วนสาระศาสนา ศิลปวัฒนธรรมนั้น มีมาตรฐานที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนระดับชาติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเพื่อเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 52)

ปัจจุบันนี้แม้หลายฝ่ายให้ความสำคัญในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสังเกตได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ซึ่งรายงานถึงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยระดับชาติ ร้อยละ 47.07 คะแนนเฉลี่ยระดับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 ร้อยละ 45.60 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2553, 23) และโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 51.69 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2553, 101) จากเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ร้อยละ 70 และนอกจากนี้ นักเรียนยังขาดเจตคติที่ดี และเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งประเสริฐ นีกโคกรัง (2549, 13) ได้สรุปว่าการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่สำเร็จผลเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะมีสาเหตุมาจากการเรียนการสอนยังขาดสื่อ ครูส่วนใหญ่นอกจากจะมีภาระงานด้านการสอนแล้วยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งมีเวลาค่อนข้างจำกัดในการเตรียมการสอน การจัดหาสื่อ การหาความรู้เพิ่มเติมใหม่ๆ ครูไม่รู้จักแหล่งอุปกรณ์ ขาดความรู้ในการผลิตสื่อ ขาดความรู้ในเนื้อหาวิชา ไม่มีความรู้ในวิธีการสอนที่เหมาะสม ถึงแม้ในปัจจุบันครูจะเริ่มเข้าใจวิธีสอนหรือ

วิธีการให้การศึกษาอบรม เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างลักษณะนิสัยอย่างถูกต้องขึ้นมาบ้างแล้วก็ตาม แต่ครูยังติดในเนื้อหาและทักษะเฉพาะ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการเสียเวลาและสอนไม่จบ ไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุเพราะครูขาดวิธีสอน ขาดทักษะการสอน และนักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่มีความรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนาและละเลยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ครูเน้นการสอนเนื้อหาเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นที่กระบวนการเรียนการสอนที่จะหาองค์ความรู้ใหม่ที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ซึ่งมีสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากวิธีสอน ซึ่งสอดคล้องกับ จันจิรา เลิศศรีบัณฑิต (2553, 3) กล่าวว่าสาเหตุที่ทำให้การเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นเพราะว่าครูผู้สอนไม่ปรับปรุงวิธีการสอนและอุปกรณ์การสอน ครูส่วนมากมักมุ่งแต่จะหาความรู้มาถ่ายทอด โดยมุ่งเน้นการจำเนื้อหามากกว่าการฝึกให้นักเรียนแก้ปัญหา ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น การสอนยังใช้รูปแบบเดิมๆ คือการบรรยายและสอนให้นักเรียนท่องจำ ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนไม่สนุก เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ง่วงนอน ไม่สนใจฟัง นอกจากนี้ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และขาดทักษะในการสร้างสื่อการเรียนการสอน เวลาและเนื้อหาที่กำหนดให้มานั้นไม่เพียงพอกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากปัญหาและสาเหตุการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น ทำให้หลายฝ่ายเร่งพัฒนาการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น คณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดแนวทางจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสม มุ่งให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัยและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม จนได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่เต็ม ด้วยการเน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการเจริญสมาธิ ทำให้ใจบริสุทธิ์ พัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม (วนิช สุธารัตน์, 2549, 30) ในการจัดการรู้ตามแนวพุทธวิธี มีหลายวิธีด้วยกัน วิธีการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่เป็นวิธีหนึ่งที่นักวิชาการได้นำเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามากำหนดเป็นขั้นตอนการสอน การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนที่ใช้ในการฝึกมนุษย์ทั้งกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา ให้สามารถเนนชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ไตรสิกขานับการบูรณาการขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ศีล องค์ประกอบที่เป็นข้อห้ามข้อที่พึงละเว้นในด้านพฤติกรรม 2) สมาธิ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ และ 3) ปัญญา องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการนำไปสู่พัฒนาการด้านปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546, 351-353)

สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2551, 175) ได้นำเสนอวิธีจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาไว้ 3 ขั้นดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นศีล (ศีลสิกขา) คือการควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ ร่างกายพร้อมที่จะเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ นอกจากการคิดและจิตใจ และขั้นที่ 3 ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิความมีจิตใจที่แน่วแน่ ทำความเข้าใจในปัญหาการหาสาเหตุปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอาศัยหลักความเชื่อที่ว่า คนจะมีปัญญาเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่ มีสมาธิ การที่จะมีสมาธิที่แน่วแน่ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติอยู่ในระเบียบวินัย อันได้แก่ การมีศีล เมื่อทางกายควบคุมสติได้จิตใจก็สงบ ช่วยให้กำลังความคิดคมกล้าเกิดปัญญารู้แจ้ง ทั้งศีล สมาธิ และปัญญามีความสัมพันธ์และอิงอาศัยกันตลอด และเมื่อมีปัญญาทำให้จัดการกับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง มีชีวิตที่ดีงาม สังคมมีความสุข ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เช่น การรักษาศีล การฝึกจิตให้สงบ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความจริง ปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผลจากการพิจารณาในใจโดยแยกกาย แล้วนำความรู้้นั้นมาปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประทับประคองและชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาเท่านั้น จึงเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ และเจตคติเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษา เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน หากผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาเรียน ย่อมทำให้ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญของวิชาเรียน ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาเรียนย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมจะช่วยให้การเรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ นวลน้อย แสนกกล้า (2552, 123) ได้สรุปว่าเจตคติมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ นั่นคือถ้านักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนวิชาใด ก็จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนได้ดี เข้าใจสนใจและตั้งใจเรียน ย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปในทางที่ดี และถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็จะทำให้ผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ฉะนั้นครูต้องโน้มน้าวตลอดจนชักจูงให้นักเรียนเปลี่ยนเจตคติต่อวิชาเรียนให้เป็นไปในทางที่ดี เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาว่าแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และหลังการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

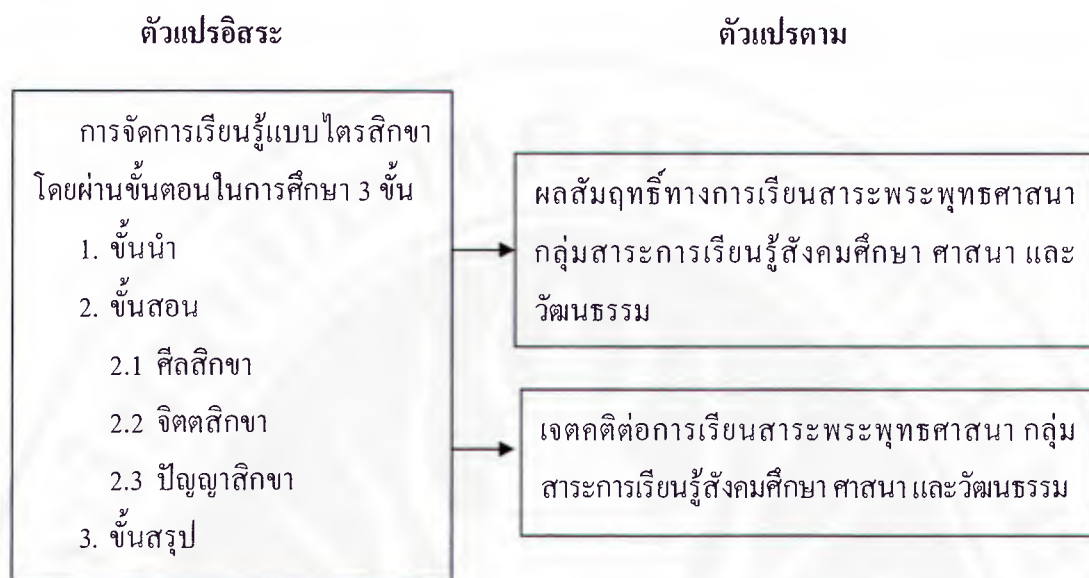
แตกต่างจากเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยหรือไม่อย่างไร และศึกษาเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเกิดความรู้สึกที่ดีต่อพระพุทธศาสนา ใครต่อการเรียนรู้ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา มีค่านิยมที่ดีงามและนำไปประยุกต์ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา กับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70
3. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอบึงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 ซึ่งมีจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ โรงเรียนบ้านนาใหญ่ โรงเรียนวัดใหม่ โรงเรียนวัดขนาน โรงเรียนบ้านก่องาม และโรงเรียนบ้านห้วยรีน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 185 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งผลการสุ่มได้โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.2 เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ซึ่งมีหัวข้อย่อยดังนี้

1. ไม่ทำชั่ว
  - 1.1 เบญจศีล
  - 1.2 อบายมุข 6
  - 1.3 อกุศลมูล 3
2. ทำความดี
  - 2.1 เบญจธรรม
  - 2.2 กุศลมูล 3
  - 2.3 พละ 4
  - 2.4 คารวะ 6
  - 2.5 กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์
  - 2.6 มงคล 38
    - 2.6.1 มีวินัย
    - 2.6.2 การงานไม่มีโทษ
    - 2.6.3 ไม่ประมาทในธรรม

3. ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา)

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 12 ครั้งๆ ละ 1 ชั่วโมง ซึ่งใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดจำนวน 12 แผน ใช้ทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมกันในทุกขั้นตอน และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา และทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจาและใจของตนเองได้ โดยผ่านขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นคือ

1.1 ขั้นนำ ผู้สอนใช้ประเด็นคำถาม สถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย ใคร่รู้

1.2 ขั้นสอน

1.2.1 ศิลสิกขา คือ การควบคุมพฤติกรรมทางร่างกายและวาจา ผู้สอนหา กิจกรรมหรือวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมให้ผู้เรียนหยุดพฤติกรรมต่างๆ ทางร่างกายและวาจา เตรียมพร้อมที่จะเรียน

1.2.2 จิตตสิกขา คือ การเอาใจจดจ่อหรือตั้งใจอย่างแน่วแน่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้สอนหาเทคนิควิธีการสอนที่ทำทนาย ให้ผู้เรียนสนใจเรียนตามธรรมชาติ มีสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ผู้เรียน ต้องตั้งใจเรียนรู้ ตามกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกิจกรรมกับครูอย่างสร้างสรรค์ ตั้งตัวที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา

1.2.3 ปัญญาสิกขา คือ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผล โดยกระบวนการ หรือวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ เช่น การค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิปัสสนา อภิปราย ผู้สอนเตรียมประเด็นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เตรียมคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนถามหรือตอบคำถามต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลอง อภิปราย ทำโครงการ วิจัยหรืออื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สอดรับกับสาระสำคัญและตัวชี้วัดตามหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้

1.3 ขั้นสรุป อภิปรายผลงาน องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนเป็นการสร้างความคิด

รวบยอด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารู้หลักการ มีความเข้าใจ ซาบซึ้งและสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาได้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้

3. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ความโน้มเอียงของความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบวัดเจตคติต่อเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งคุณลักษณะของเจตคติที่ต้องการจะวัดในที่นี้ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพทางการเรียนสูงขึ้นตามเป้าหมายของหลักสูตร

2. ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนตามแนวไตรสิกขา โดยการฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้น จนบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 สาระพระพุทธศาสนาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.3 คุณภาพผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.4 ตัวชี้วัดชั้นปีสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ป.6

1.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

2.1 ความหมายของไตรสิกขา

2.2 ความสำคัญของไตรสิกขา

2.3 องค์ประกอบของไตรสิกขา

2.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

3. เจตคติต่อการเรียน

3.1 ความหมายของเจตคติ

3.2 องค์ประกอบของเจตคติ

3.3 ลักษณะของเจตคติ

3.4 การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

3.5 การวัดและวิธีการวัดเจตคติ

3.6 การสร้างและวิธีสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ

3.7 วิธีการสร้างแบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert)

3.8 ประโยชน์ของเจตคติ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

**กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 11)**

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครอง ในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระพระพุทธศาสนา มีอยู่ในสาระที่ 1 ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

สาระพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนาในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นั้น จะประกอบไปด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งมีมาตรฐาน 2 ข้อ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 52) คือ

มาตรฐาน ส.1.1: รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส.1.2 : เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเพื่อเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์แล้วจะพบว่ามาตรฐานทั้ง 2 ข้อนั้นมีความแตกต่างกันที่ มาตรฐาน ส.1.1 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อศรัทธาที่ถูกต้อง และนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม มีกฎเกณฑ์กติกา ในการอยู่ร่วมกัน ชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อย มาตรฐานที่ ส.1.2 เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ในการปฏิบัติตน เพื่อปฏิบัติตนเป็นศาสนิกที่ดี พร้อมทั้งช่วยกันธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญและมั่นคงต่อไป

และได้กำหนดตัวชี้วัดระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)

คุณภาพผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ทัศนียภาพ ทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่นจังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ชั้น ป. 6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 107) มีรายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้น ป. 6 ตามมาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ
 ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนา
 อื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
1. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	1. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติเช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย และเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย
2. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	1. สรุปพุทธประวัติ(ทบทวน) 2. ปลงอายุสังขาร 3. ปิณิจมสาวก 4. ปรินิพพาน 5. การถวายพระเพลิง 6. แจกพระบรมสารีริกธาตุ 7. สังเวชนียสถาน 4
3. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	1. พระราเช 2. ทิฆมิติโกสลชาดก 3. สัพพทาฐิชาดก 4. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช 5. สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
4. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัยปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3	1. พระรัตนตรัย 1.1 ศรัทธา 4 1.2 พระพุทธ 1.2.1 พุทธกิจ 5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
	1.3 พระธรรม
	1.3.1 อริยสัจ 4
	1.3.2 หลักกรรม
	1.4 พระสงฆ์
	2. ไตรสิกขา
	2.1 ศีล สมาธิ ปัญญา
	3. โอวาท 3
	3.1 ไม่ทำชั่ว
	3.1.1 เบญจศีล
	3.1.2 อบายมุข 6
	3.1.3 อกุศลมูล 3
	3.2 ทำความดี
	3.2.1 เบญจธรรม
	3.2.2 กุศลมูล 3
	3.2.3 พละ 4
	3.2.4 คารวะ 6
	3.2.5 กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์
	3.2.6 มงคล 38
	1) มีวินัย
	2) การงานไม่มีโทษ
	3) ไม่ประมาทในธรรม
	3.3 ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา)
	4. พุทธศาสนสุภาษิต
	4.1 สัจเจน กิตติ ปปโปติ
	คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ
	4.2 ยถาวาที ตถากาโร
	พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
5. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	1. ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ
6. เห็นคุณค่าและสวคมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	1. สวคมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา 2. รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา 3. รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา 4. ฝึกการยืน การเดิน การนั่งและการนอนอย่างมีสติ 5. ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ 6. ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	1. หลักธรรม : อริยสัจ 4, หลักกรรม 2. โอวาท 3 : เบญจศีล-เบญจธรรม, อบายมุข 6, อุกุศลมูล 3, กุศลมูล 3
8. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	1. หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่างๆ 1.1 พระพุทธศาสนา : อริยสัจ 4, โอวาท 3 ฯลฯ 1.2 ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา, หลักปฏิบัติ, หลักจริยธรรม 1.3 คริสต์ศาสนา : บัญญัติ 10 ประการ
9. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	1. ศาสนพิธีของศาสนาต่างๆ 1.1 พระพุทธศาสนา 1.1.1 ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
	1.1.2 ศาสนพิธีที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา
	1.1.3 ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ
	1.1.4 คริสต์ศาสนา เช่น ศีลล้างบาป ศีลอภิษบาป ศีลกำลัง ศีลมหาสนิท ฯลฯ
	1.1.5 ศาสนาฮินดู เช่น พิธีสราถ์ เจริญบูชา เทวดา

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้น ป. 6 ตามมาตรฐาน ส 1.2 มาตรฐาน ส.1.2: เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเพื่อเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
1. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส 2. การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด
2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	1. การถวายของแก่พระภิกษุ 2. การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม 3. การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชนเพื่อประโยชน์ต่อศาสนา
3. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนา พิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	1. ทบพวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรมและอาราธนาพระปริตร 2. พิธีทอดผ้าป่า 3. พิธีทอดกฐิน 4. ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระแกนกลาง
4. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	5. การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ 6. ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา 1. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 1.1 ชั้นเตรียมการ 1.2 ชั้นพิธีการ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กรบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการวิจัย กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, 4-25)

กรมวิชาการ (2545, 29-30 อ้างถึงใน สมัย มณีจักร, 2555, 16-17) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไว้ว่า ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาและขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน ผู้เรียนต้อง ได้เรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนกว้างและลึก และจัดในทุกภาค และชั้นปี ซึ่งมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิด ความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องหรือข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจายแต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาได้เรียนรู้ และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ การบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียน โดยเชื่อมโยง เหตุการณ์พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันเกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยมและจริยธรรมลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับสาระต่างๆ

3. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิด อย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนรู้ที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพ ในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรม ที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2547, 33-45) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามแนวพุทธวิธี หรือ กลวิธีและอุปายประกอบการสอนพระพุทธศาสนา โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

1. หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอน โดยมีหลักการดังนี้

1.1 สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปสู่สิ่งที่เข้าใจยาก

1.2 สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับ เช่น อนุพัพพิททา ไตรสิกขา พุทธโอวาท 3

- 1.3 ถ้าสอนสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยของจริง (ประสบการณ์ตรง)
  - 1.4 สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง
  - 1.5 สอนมีเหตุผล ตรงตามความจริง
  - 1.6 สอนเท่าที่จำเป็น พอดีเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
  - 1.7 สอนในสิ่งที่มีความหมาย
2. หลักการเกี่ยวกับตัวผู้เรียน

- 2.1 รู้และคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล
- 2.2 ปรับวิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล
- 2.3 คำนึงถึงความพร้อมของบุคคล
- 2.4 สอนโดยผู้เรียนลงมือกระทำเอง
- 2.5 สอนโดยให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมกัน
- 2.6 เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ
- 2.7 ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย คนที่มีปัญหา

3. หลักการเกี่ยวกับตัวการสอน

- 3.1 สร้างความสนใจ
- 3.2 สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน
- 3.3 มุ่งสอนเนื้อหาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ
- 3.4 สอนโดยการเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึที่เห็นคุณค่า
- 3.5 สอนโดยการใช้วาจาที่สุภาพ นุ่มนวล

การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน 4 อย่างดังนี้

1. สันทิสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา
2. สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา ระวังใจให้แกลั้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่วันทันระย่อต่อความเหนื่อยยาก
4. สัมปหังสนา ซโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง เบิกบานพึงไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ

อาจผูกเป็นคำสั้นๆ ได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, 170) ได้กล่าวถึง กลวิธีและอุบายประกอบการ สอนของพระพุทธเจ้า สรุปได้ดังนี้

1. การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบ ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำได้แม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้ได้การเรียนการสอนที่อรรถรสยิ่งขึ้น

2. การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา ช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบเทียบให้ เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือแม้เปรียบเทียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรม ก็ช่วยให้ความหนักแน่นเข้า

3. การใช้อุปกรณ์ในการสอน พระพุทธองค์ทรงใช้วัตถุสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ในครั้งนั้น มีตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงใช้อุปกรณ์การสอน ในกรณีสอนผู้เรียนที่อายุน้อยๆ ซึ่งเข้าใจจากวัตถุได้ง่ายกว่านามธรรม

ในการสอนสามเณร บางครั้งก็ทรงใช้วิธีทายปัญหา ซึ่งคงจะช่วยให้เกิดความเร้าใจ สนุกสำหรับเด็ก อย่างเรื่องสอนธรรมยากๆ ด้วย สามเณรถามปัญหาว่า “อะไรเอ๋ย มีอย่างเดียว, อะไรเอ๋ย มีสองอย่าง, อะไรเอ๋ย มีสามอย่าง” ฯลฯ

4. การทำเป็นตัวอย่าง นับว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง การทำตนเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็น การสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองสาธิตให้ดู พระพุทธเจ้าทรงสอนโดยการทำให้ดู เป็นอยู่ ให้เห็น สงบเย็น ให้สัมผัส การสอนโดยทำเป็นตัวอย่างก็คือพระจริยาวัตรอันดีงามที่อยู่โดยปกติ นั้นเอง

5. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถ ในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่มีความรอบรู้ ไปทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจชัดเจนและได้อรรถรส

6. อุบายเลือกคน และการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ในการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า เริ่มแต่ระยะแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพระพุทโธบายอย่างที่ว่ากล่าววางแผนที่ได้ผลถึง ทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไปประกาศศาสนาในถิ่นใดควรไปโปรดใครก่อน

7. การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้สอนต้องรู้จักใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่ถึงจังหวะ ไม่เป็น โอกาสก็ต้องอดทนก่อน แต่ก็ต้องตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อถึงจังหวะหรือเป็น โอกาส ก็ต้องมีความฉับไวที่จะจับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไปเสียเปล่า

8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนๆ อย่างไม่มีอัตรา คัดค้นหา มาแนะนำ ทักษะ ให้เหลือน้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอน ได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้น ไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติ ไม่กลัวจะถูกรู้สึกว่าแพ้ บางคราวเมื่อสมควร ยอมก็ต้องยอมให้ผู้เรียนรู้สึกตัวว่าเขาเก่ง บางคราวสมควรข่มก็ข่ม บางคราวสมควร โอนอ่อนผ่อน ตามก็ยอมตามสมควร ขัดก็ขัด สมควรคล้อยก็คล้อย สมควรปลอบก็ปลอบ

9. การลงโทษและการให้รางวัล การใช้อำนาจลงโทษไม่ใช่วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า แม้ในการแสดงธรรมตามปกติพระองค์ก็ทรงแสดงไปตามเนื้อหาพระธรรม ไม่กระทบกระทั่งใคร พระพุทธองค์ทรงมีการยกย่องชมเชยในรูปของการยอมรับในคุณงามความดีของบุคคล กล่าวชม โดยธรรมให้เขามั่นใจในการกระทำความดีของตน แต่ไม่ได้เกิดเป็นการเปรียบเทียบข่มคนอื่นลง บางทีทรงชมเพื่อให้ถือเป็นตัวอย่าง หรือเพื่อแก้ความเข้าใจผิด ให้ตั้งทัศนคติที่ถูกต้อง

10. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าเกิดขึ้นต่างครั้งต่างคราว ย่อมมี ลักษณะแตกต่างกัน

การจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายผสมผสานกัน เพราะเหตุที่ไม่มี วิธีการจัดการเรียนรู้วิธีใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การจัดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพและ เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และนักศึกษาในปัจจุบันรู้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้สอนซึ่งมีบุคลิกภาพต่างกัน ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และบริบทที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ไม่ได้ ผู้สอนบางคนและผู้เรียนบาง กลุ่มอาจชอบใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ผู้สอนบางคนและผู้เรียนบางกลุ่มอาจชอบใช้วิธี จัดการเรียนรู้ด้วยการอภิปราย การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนบางคนและบางกลุ่มอาจชอบทั้งสองวิธี อย่างไรก็ตามตัวผู้สอนเองจะต้องมีความยืดหยุ่น ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนบ้าง พร้อมทั้งมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี ก็เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม จนได้ ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่เต็ม ด้วยการเน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการเจริญสมาธิ ทำให้ใจบริสุทธิ์ สามารถพัฒนาผู้เรียน ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

ความหมายของไตรสิกขา

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ, 2549, 76) ได้กล่าวว่าไตรสิกขาเป็นการศึกษา 3 อย่างคือศีล สมาธิ ปัญญา การศึกษาในลักษณะนี้เขาหมายถึงการประพฤติปฏิบัติคือกระทำลงไปจริงๆ ให้เกิดผลขึ้นมา นั่นเขาเรียกว่าการศึกษา

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2549, 29) ให้ได้ความหมายว่าไตรสิกขาคืออริยมรรคมีองค์ 8 แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติเท่านั้นคือทางด้านปัญญา ทางด้านศีลทางด้านจิตทางด้านปัญญาเป็นเรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิดค่านิยม ที่ถูกต้องทางด้านศีลการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจาให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ทางด้านจิตเป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิพัฒนาจิตให้มีความเพียรพัฒนาจิตให้มีสติตั้งมั่นศีล สมาธิ ปัญญา 3 องค์ประกอบนี้เป็น 3 มิติต้องทำไปด้วยกันเรื่องเดียวกันทำไปด้วยกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันจึงตรัสรวมกันไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2551, 125) ได้ให้ความหมายว่า ข้อที่ควรศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้น ไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

พระปลัดวิระชนม์ มาลาไชย (เขมวีโร, 2551, 39) ได้สรุปว่าไตรสิกขาเป็นแนวทางหลักปฏิบัติอันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเป็นการช่วยเหลือบุคคลหรือกลุ่มคนขนาดใหญ่ ให้ได้รับความสุขทางกายและใจมี 3 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ศีลสมาธิและปัญญาซึ่งสามารถจัดอยู่ในรูปมรรคมีองค์ 8 เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าอัฐมรรคเป็นทางแปดสายที่ควรปฏิบัติตามหลักวิถีทางของการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำเร็จประโยชน์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือความดับทุกข์เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพระนิพพาน

จาคูพร อยู่ศิริ (2551, 56) กล่าวว่าไตรสิกขา หมายถึงข้อที่ต้องศึกษาข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิและปัญญา เพื่ออบรมฝึกฝนบุคคลให้มีความประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มีจิตแน่วแน่เกิดสมาธิ และถึงพร้อมด้วยปัญญา เหมาะแก่การนำมาฝึกปฏิบัติตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน และสังคม เพื่อพัฒนาสังคมมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีความสุข ไตรสิกขาเป็นระบบการปฏิรูปธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหมดและเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างหมดสิ้นบริบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงหลักการปฏิบัติธรรม และมักใช้เป็นแม่บทในการบรรยายวิธีปฏิบัติธรรม

บุญมา อุปลัมภมวงส์ (2551, 16) สรุปว่าไตรสิกขา หมายถึงการฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจของตนให้ดำเนินชีวิตที่ตรงตามและถูกต้อง เพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ และสติปัญญาให้มีลักษณะท่าทาง บุคลิกภาพที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา รู้จักมารยาทการวางตัวในสังคม และข้อปฏิบัติต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

สรุปว่าไตรสิกขาหมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ทั้ง 3 ด้าน คือด้านพฤติกรรม เรียกว่า ศีล พัฒนาด้านจิตใจ เรียกว่า สมาธิ และพัฒนาด้านปัญญา เรียกว่าปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องตรงตาม และเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต

ความสำคัญของไตรสิกขา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546, 915) ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาไว้ว่า ถ้าพูดตามภาษาของนักวิชาการสมัยใหม่หรือตามหลักวิชาการศึกษาศาสตร์ตะวันตก อริศีลสิกขา อริจิตตสิกขาและอริปัญญาสิกขาก็ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดซึ่งพัฒนาการทางสังคม พัฒนาการอารมณ์และพัฒนาการทางปัญญาตามลำดับ เป็นแต่จะแตกต่างกันโดยขอบเขตของความหมาย ไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายในจากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าเข้าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า

พระปลัดวีระชนม์ มาลาไชย (เขมวีโร, 2551, 40) ได้สรุปถึงความสำคัญของไตรสิกขาว่า ไตรสิกขาเป็นการศึกษาฝึกหัดพัฒนาพฤติกรรมจิตใจและปัญญาให้เจริญงอกงามดียิ่งขึ้นตามหลักไตรสิกขาได้แก่อริศีลสิกขา อริจิตตสิกขาและอริปัญญาสิกขา เมื่อปฏิบัติตามหลักจะได้รู้จักตนเองเข้าใจตนเองมากขึ้นรู้เท่าทันอารมณ์ความคิดความอยากค้นพบความดับทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจทำให้เป็นคนทุกเพศทุกวัยมีสุขภาพจิตดี ยังสามารถขยายผลไปสู่กลุ่มคนมากมายหลายอาชีพที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ให้ได้รับความสุขยิ่งขึ้น

บุญมา อุปลัมภมวงส์ (2551) ได้สรุปว่าความสำคัญของไตรสิกขา คือ การฝึกฝนอบรมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อให้ดำรงชีวิตที่ตรงตามถูกต้อง และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผู้ที่ปฏิบัติตน ไตรสิกขาจะเป็นคนดี เฉลียวฉลาด รอบรู้เท่าทันโลกในการดำรงชีวิต และชีวิตที่มีไตรสิกขาเป็นพื้นฐานอยู่ตลอดเวลา ย่อมเป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้ฝึกฝนขัดเกลาเอาสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากตนเองและนำเอาสิ่งที่ดีเข้ามาใส่ตนเอง

ปิยะวรรณ กลิ่นจันทร์ (2552, 29) กล่าวว่าไตรสิกขา เป็นระบบธรรมที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมคนให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา นอกจากนี้ ไตรสิกขา ยังเป็นระบบธรรมที่เป็นกลาง และใช้เป็นมาตรฐานของการฝึกปฏิบัติมากที่สุด มีสาระกว้างขวางครอบคลุมองค์ธรรมที่เรียกว่า มรรคมีองค์ 8 และอริยสัจ 4 และเมื่อยกธรรมทั้งสองมาเปรียบเทียบกันจะเห็นความสอดคล้องกัน คือ มรรคเป็นทางดำเนินชีวิตที่ตรงตาม ส่วนไตรสิกขาเป็นระบบ

การศึกษาเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ครอบคลุมการพัฒนาคนุขย์ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านร่างกาย และสังคค (ศีลสิกขา) การพัฒนาทางด้านจิตใจ และอารมณ์ (จิตตสิกขา) และการพัฒนาทางด้านปัญญา (ปัญญาสิกขา) หลักไตรสิกขา จึงนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคนุขย์ ในทุกๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนาคนุขย์ในทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคค และสติปัญญา ทำให้มีการดำรงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นคนุขย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อยู่ในสังคคได้อย่างมีความสุขและสงบ และยังสามารถขัดเกลากิเลสไปจากจิตใจของตน จนถึงความบริสุทธิ์เป็นอิสระจากกิเลสทั้งปวง เป็นบุคคลที่ประเสริฐในที่สุด ซึ่งหมายถึงอริยบุคคลนั่นเอง

องค์ประกอบของไตรสิกขา

ชูศักดิ์ ทิพย์เกษตรและคณะ (2547, 89-95) อธิบายถึงองค์ประกอบของไตรสิกขาว่า เพื่อส่งเสริมและทำให้หลักการ 3 อย่างของการฝึกอบรมและการควบคุมตนเองของชาวพุทธมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นคือ

1. ความประพฤติทางจริยศาสตร์ (ศีล) ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของความเมตตาและความกรุณานั้นมีองค์ประกอบอริยอัฏฐังคิกมรรค (มรรคมีองค์ 8) อยู่ 3 ข้อคือ

1.1 สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) หมายถึงงดเว้นจากการพูดปดงดเว้นจากการลอบกัดจากการพูดส่อเสียดและการพูดใดๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดความเกลียดชังความเป็นศัตรูความแตกแยกและความไม่สมานสามัคคีระหว่างบุคคลหรือหมู่คณะ

1.2 สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่มีศีลธรรมมีเกียรติและมีสันติเป็นการสอนเราให้งดเว้นจากการทำลายชีวิตจากการลักทรัพย์จากการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตจากการประพฤติดิฉินในกามและสอนให้เรารู้จักช่วยเหลือผู้อื่นให้ไปดำเนินชีวิตที่มีสันติและมีเกียรติในทางที่ถูกต้อง

1.3 สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) หมายถึงให้งดเว้นจากการเลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่นำความเดือดร้อนมาให้แก่ผู้อื่นเช่นค้าอาวุธสงครามและอาวุธร้ายแรงค้าขายเครื่องดองของเมาค้าขายยาบ้าเว้นจากการฆ่าสัตว์และการหลอกลวงผู้อื่นเป็นต้นและเลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่มีเกียรติไม่เป็นที่ตำหนิติเตียนและไม่เป็นการเบียดเบียนต่อผู้อื่น

2. การควบคุมจิตใจ (สมาธิ) มีองค์ประกอบอริยอัฏฐังคิกมรรคอยู่ 3 ข้อคือ

2.1 สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) คือความมุ่งมั่นพยายามป้องกันความชั่วและอกุศลธรรมไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ พยายามกำจัดความชั่วและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจแล้วนั้นพยายามสร้างหรือทำความดี

2.2 สัมมาสติ (ระลึกชอบ) คือคอยกำหนดรู้คอยใส่ใจและความระลึก ชอบเป็นความระลึกที่ประจำใจอยู่อย่างถูกต้องด้วยความรู้และด้วยกิริยาอาการที่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เรียกว่าอย่างแน่นแน่แล้วก็อย่างสม่ำเสมอ

2.3 สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) การปฏิบัติสมาธิด้วยการกำหนดลมหายใจเป็นแนวปฏิบัติที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายอย่างหนึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจโดยเชื่อมโยงกับร่างกาย

3. คำนับัญญา (ปัญญา) มีองค์ประกอบอริยอัฏฐังคิกมรรคอยู่ 2 ข้อคือ

3.1 สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ) หมายถึงคำริที่สละโลกออกบวชคำริที่จะคลายกำหนดคำริที่จะมีเมตตาคำริที่จะไม่ใช้ความรุนแรงโดยให้พยายามครอบคลุมไปถึงสรรพสัตว์ทั้งมวลและความต้องการความหวังความไฝฝืนความปรารถนาความคำริแล้วแต่จะเรียกที่ถูกต้องความคำริที่จะออกจากกามคำริไม่พยายามคำริไม่เบียดเบียนโดยสรุปก็คือสิ่งที่ทำให้ลำบากโดยไม่จำเป็นแก่ทุกฝ่ายคำริเพื่อออกมาเสียอะไรที่ทำอยู่มีอยู่ใช้อยู่กินอยู่อย่างไม่จำเป็นนั้นเอาไปขว้างทิ้งเสียให้หมดจะประยุกต์ข้อนี้ได้มากที่สุดคือความพอเพียง

3.2 สัมมาทิฏฐิ (เข้าใจชอบ) คือเข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง สัมมาทิฏฐิคือความเข้าใจคือความรู้ความเป็นเหตุสมเหตุมีความมีสติปัญญาสามารถรอบรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามข้อมูลที่ได้อ่านความเข้าใจประเภทนี้เรียกว่า “ตามรู้” (อนุโพธ) เป็นความเข้าใจที่ยังไม่ลึกซึ่งส่วนความเข้าใจที่ลึกซึ่งซึ่งเรียกว่า “การรู้แจ้งแทงตลอด” (ปฏิเวธ) หมายถึงมองเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามสภาวะที่แท้จริง โดยไม่คำนึงถึงชื่อและป้ายชื่อยี่ห้อของสิ่งหนึ่ง

พระภิกษุ ภูริทัตต (2548, 90) อธิบายองค์ประกอบของไตรสิกขาไว้ว่าดังนี้

1. อริศีลสิกขาสิกขา คือศีลอันยังเป็นข้อปฏิบัติอบรมความประพฤติ
2. อริจิตตสิกขาสิกขา คือจิตอันยังเป็นข้อปฏิบัติอบรมจิตให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิ
3. อริปัญญาสิกขาสิกขา คือปัญญาอันยังเป็นข้อปฏิบัติอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้ง

ฉะนั้นอริจิตตสิกขาและอริปัญญาสิกขาจึงเป็นเครื่องดำเนินเพื่อใช้ในการปฏิบัติพัฒนาจิตขัดดอกซึ่งกิเลสคือความเศร้าหมองทั้งปวงอันมีวิชาคือความไม่รู้ตามจริงเป็นที่มาโดยมีอริศีลสิกขา คือศีลความเป็นปกติอันยังเป็นบาทฐานแก่การปฏิบัติพัฒนาจิตอริจิตตสิกขาได้แก่ สัมมาสติความระลึกชอบ สัมมาสมาธิความมีจิตตั้งมั่นชอบ และ สัมมาวาจาเมความเพียรพยายามชอบ ในแง่ปฏิบัติก็คือสมณะกรรมฐานอริปัญญาสิกขาได้แก่ สัมมาทิฏฐิความเห็นชอบ และ สัมมาสังกัปปะความคำริชอบ ในแง่ปฏิบัติก็คือ วิปัสสนากรรมฐานและภาวนา 2 อย่างได้แก่

1. สมณะภาวนาหรือสมณะกรรมฐานคือการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบเป็นสมาธิ
2. วิปัสสนาภาวนาหรือวิปัสสนากรรมฐานคือการฝึกอบรมพัฒนา

ปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริงเรียกอีกอย่างว่าเป็นการ “เจริญปัญญา” พิจารณาถึงจุดนี้จะเห็นได้ว่าสมถะและวิปัสสนานั้นจะต้องปฏิบัติดำเนินไปด้วยกันถึงจะสอดคล้องตรงกับหลักอริยมรรคมีองค์ 8

พระปลัดวีระชนม์ มาลาโชสง (เขมวีโร, 2551, 43) ได้สรุปว่าไตรสิกขาประกอบด้วย อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา เป็นรูปแบบกระบวนการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะต้องศึกษาเรียนรู้แล้วนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อค้นพบแนวทางความสุข สว่าง สงบ สะอาด ปราศจากความทุกข์ พัฒนาจิต (สุภาพจิต) จนถึงขั้นสูงสุดเป็นเป้าหมายของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน และองค์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญเป็นอย่างมากที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เลยมีความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงชีวิตพัฒนามนุษย์สู่เป้าหมายสูงสุดก็คือด้านศีลเป็นเรื่องพฤติกรรมทางกายวาจาที่แสดงออกมามีสมาธิเป็นเรื่องทางด้านจิตใจอารมณ์ความรู้สึกและส่วนด้านปัญญาเป็นเรื่องความรู้ความเข้าใจวิเคราะห์แยกแยะรู้เหตุผลวินิจัยการต่างๆตามความเป็นจริงดังนั้นทั้ง 3 ด้านนี้ต้องอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลาเมื่อเราประพฤติปฏิบัติตามหลักไตรสิกขานี้ก็จะทำให้พบแต่ความสุขในชีวิตอย่างแน่แท้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2551, 125) ได้อธิบายองค์ประกอบของไตรสิกขา 3 ประการดังนี้

1. อธิศีลสิกขาการฝึกอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีสุจริต ทางกายวาจา และอาชีวะ (Training in Higher Morality)
2. อธิจิตตสิกขาการฝึกอบรมทางจิตใจการปลูกฝังคุณธรรมสร้างเสริมคุณภาพจิตและรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ (Training in Higher Mentality) หรือ (Mental Discipline)
3. อธิปัญญาสิกขาการฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูงทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ (Training in Higher Wisdom)

ไตรสิกขามีองค์ประกอบ 3 ประการคือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ซึ่ง อธิศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง เป็นข้อปฏิบัติสำหรับช่วยให้มีความประพฤติที่ดีไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จิตตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตใจหรือพัฒนาจิตให้แน่วแน่เป็นหนึ่งเรียกว่ามีสมาธิ และ อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกอบรมปัญญาจนให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และทั้งสามองค์ประกอบนี้จึงต้องอิงอาศัยกัน โดยตลอดเวลาที่ศีลเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ สมาธิเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2546, 131-133) ได้กำหนดขั้นตอนการสอนแบบไตรสิกขาไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นศีล** ให้ผู้เรียนเลือกการกระทำถูกหรือผิด ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา ดังพุทธทาสภิกขุ ให้ความเห็นว่า ศีลมีขอบเขตตรงที่ปรากฏทางกาย วาจา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติสบายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการปฏิบัติเน้นการควบคุมตนเอง เห็นได้จากการอาราธนาศีล และศีลไม่ใช่พิธีรีตอง

2. **ขั้นกำหนดสมาธิ** เป็นการฝึกขั้นต้น ในการควบคุมสติให้ระลึกอยู่กับลมหายใจ เพื่อความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่าจิตสิกขา คือ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความดิ่งาม โดยทั่วไปบุคคลมีจิตสมาธิอยู่แล้ว โดยธรรมชาติและบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย

3. **ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา** เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่งจนสามารถระลึกรู้ แน่วแน่ที่จุดเดียวจึงทำให้พิจารณาว่าสถานการณ์ที่เลือกกระทำครั้งแรกนั้นเหมาะสมหรือไม่อะไรผิดอะไรถูกจนสามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล

กรมวิชาการ (2551, 175) ได้นำเสนอวิธีจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาไว้ดังนี้

1. **ขั้นศีล (ศีลสิกขา)** คือการควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ ร่างกายพร้อมที่จะเรียน

2. **ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา)** คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ นอกจากการคิดและจิตใจ

3. **ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา)** คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิ ความมีจิตใจที่แน่วแน่ ทำความเข้าใจในปัญหาการหาสาเหตุปัญหาเพื่อการแก้ไข พิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

จาดุพร อยู่ศิริ (2552, 7) ได้นำเสนอการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. **ขั้นนำ** เป็นการเตรียมความพร้อม ทบทวนความรู้เดิม สร้างความสนใจให้แก่ นักเรียนใช้ทักษะ 7ส. ได้แก่ ส.สังเกต ส.สงสัย

2. **ขั้นสอน** ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

2.1 **ขั้นการฝึกจิตเบื้องต้น (จิตภาวนา)** เป็นการเตรียมความพร้อมของจิต ได้แก่ การรวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเข้ามาฝึกให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ เหมาะแก่การใช้งานมากที่สุดใช้ทักษะ 7ส. ได้แก่ ส.สัมพันธ์

2.2 ขั้นการศึกษา (ศีล : สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ, สมာธิ : สัมมา ยามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ, ปัญญา : สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ) ใช้ทักษะ 7ส. ได้แก่ ส.สำรวจ ส.สืบค้น

2.3 ชั้นผลของการศึกษา ได้แก่ การนำเสนอผลงาน ผลงานกลุ่ม การตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด ซึ่งนำมรรคมงคล 8 มาใช้ในการทำกิจกรรม ใช้ทักษะ 7ส. ได้แก่ ส.สังสม ส.สรุปผล

3. ขั้นสรุปและประเมินผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนโดยวัดการประเมินตามสภาพจริงใช้ทักษะ 7 ส. ได้แก่ ส.สังสม ส.สรุป

สุนีย์ ผงยุติปี (2546, 19) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 5 ขั้นดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูให้ผู้เรียนดูรูปภาพ ข่าว หรือหัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือ สร้างสถานการณ์ให้อยู่ในขอบข่ายเนื้อหาที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกกระทำผิดศีลธรรมหรือ ถูกหลักศีลธรรม ในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่จะให้ต่อไป

2. ขั้นศีลสิกขา ครูกำหนดสถานการณ์ให้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อ สถานการณ์ในการเลือกกระทำผิดหลักศีลธรรม หรือถูกหลักศีลธรรม

3. ขั้นจิตตสิกขา หรือการทำสมาธิ การนำจิตที่ฝึกฝนจนสงบแล้วในขั้นต้นมาควบคุม สติให้ระลึกอยู่กับลมหายใจเพื่อระลึกรู้แน่แน่ว่าจุดเดียวจนจิตสงบปล่อยไปปราศจากสิ่งรบกวน หรือ ทำให้เศร้าหมอง และจิตใจอยู่สภาพพร้อมเหมาะสมกับการใช้งานมากที่สุด โดยผู้สอนให้หลัก ในการฝึกสมาธิ 2 ขั้นตามลำดับดังนี้

3.1 ระลึกรู้ถึงคุณพระรัตนตรัย แล้วนั่งสมาธิขาขวาทับขาซ้ายหงายมือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้ตรงแต่ไม่เกร็งตัว

3.2 หลับตาหรือเพ่งมองรูปภาพที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน จิตใจจดจ่อเกี่ยวกับเรื่องนั้น เพียงเรื่องเดียว กำหนดลมหายใจเข้า-ออก แล้วกล่าวภาวนาสั้นๆ เกี่ยวกับภาพที่เพ่งมองหรือสถานการณ์ นั้นๆ 5 นาที เมื่อทดสอบได้แล้วว่านักเรียนมีสมาธิให้นักเรียนออกจากสมาธิได้

4. ขั้นปัญญาสิกขา การกำหนดพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในใจของตนในการเลือกปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติได้อย่างสมเหตุสมผล โดยการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาปัญญา 3 ด้านคือ

4.1 การฟัง และการอ่าน (สุตมยปัญญา)

4.2 การคิดทบทวนพิจารณาหาเหตุผลความเป็นไปได้และไม่ได้ แล้วทดสอบกับ ข้อมูลเดิมที่ได้ฟังได้อ่านมา (จิตตามยปัญญา)

4.3 การลงมือปฏิบัติเพื่อทดสอบสิ่งที่ได้มาจากการฟัง การอ่าน และการคิด (ภาวนามยปัญญา)

5. **ขั้นสรุปผลและประเมิน** ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และสาระสำคัญจากบทเรียน โดยครูเพิ่มเติมส่วนที่บกพร่องให้สมบูรณ์มากขึ้น ครูวัดและประเมินโดยพิจารณาจาก การตอบคำถาม ความสนใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

พระศุภชัย บุตรเกษ (2552, 69-70) ได้นำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. **ขั้นศีลสิกขา (ขั้นสำรวมในกาย)** ครูเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่จะเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียนอาจทำได้ ดังนี้ การนั่งสมาธิประมาณ 3-5 นาที การใช้รูปภาพ การเล่นเกม การเล่านิทาน หรือการใช้เหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และอภิปรายร่วมกัน หรืออาจถามนักเรียนว่าวันนี้คุณนั่งสมาธิแล้วได้อะไร คิดอะไรบ้าง จิตใจสงบไหม ทั้งนี้เพื่อทำให้นักเรียนสนใจในเรื่องที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

2. **ขั้นจิตสิกขา (ขั้นระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว)** เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถควบคุมสติ ทำให้นักเรียนรวบรวมจิตใจ จดจ่อ แน่วแน่ ในเรื่องที่จะศึกษา โดยปฏิบัติไปตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีแบ่งแบบความสามารถ ประกอบด้วย คนเก่ง ปานกลาง อ่อน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการของกลุ่ม

2.2 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

2.3 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วศึกษาจากใบงาน ใบความรู้ ที่ครูได้จัดเตรียมไว้ในเนื้อหารายวิชา

3. **ขั้นปัญญาสิกขา (ขั้นทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาวะที่เป็นจริงพิจารณาด้วยปัญญา)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ภายหลังจากการศึกษาการเรียนรู้โดยผู้เรียนสรุปเนื้อหาสาระที่ศึกษาและส่งสมุดจดบันทึก

ขั้นการวัดและประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรม ในแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนและการแสดงความคิดเห็น สังเกตความสนใจจากการตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่ม และตรวจและฝึกหัดจากใบงาน หรือจากสมุดของนักเรียน

จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา สามารถแยกได้เป็น 2 แนวคือ

1. แนวการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา
2. แนวการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการสอน ขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวนี้

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา อาศัยความเชื่อที่ว่าคนจะมีปัญญาเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่ มีสมาธิ การที่จะมีสมาธิแน่วแน่ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ อยู่ในระเบียบ

วินัย การมีศีล เมื่อทางกายควบคุมสติได้ จิตใจก็สงบ ช่วยให้งำล้างความคิดที่คมกล้า เกิดปัญญาผู้จึงขึ้นมา ใช้ปัญญาเป็นตัวจัดปรับทุกอย่างให้ลงตัว ทำให้จัดการกับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง มีชีวิตที่ดีงาม สังคมมีความสุข การจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมคือพัฒนาทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรม (อริศีลศึกษา) ด้านจิตใจ (อริจิตศึกษา) และด้านปัญญา (อริปัญญาศึกษา) ทั้ง 3 ด้านนี้ มีความสัมพันธ์และอิงอาศัยกัน โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้เป็น 3 ขั้นดังนี้คือ

1. ขั้นนำ ผู้สอนใช้ประเด็นคำถาม สถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย ใคร่รู้

2. ขั้นสอน

2.1 ศีลศึกษา คือ การควบคุมพฤติกรรมทางร่างกายและวาจา ผู้สอนหากิจกรรมหรือวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมให้ผู้เรียนหยุดพฤติกรรมต่างๆ ทางร่างกายและวาจา เตรียมพร้อมที่จะเรียน

2.2 จิตศึกษา คือ การเอาใจจดจ่อหรือตั้งใจอย่างแน่วแน่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้สอนหาเทคนิควิธีการสอนที่ท้าทาย ให้ผู้เรียนสนใจเรียนตามธรรมชาติ มีสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนต้องตั้งใจเรียนรู้ ตามกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกิจกรรมกับครูอย่างสร้างสรรค์ ดิ้นตัวที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา

2.3 ปัญญาศึกษา คือ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผล โดยกระบวนการหรือวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ เช่น การค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิปัสสนา อภิปราย ผู้สอน เตรียมประเด็นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เตรียมคำถาม กระตุ้นให้ผู้เรียนถามหรือตอบคำถามต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลอง อภิปราย ทำโครงการ วิจัยหรืออื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สอดรับกับสาระสำคัญและตัวชี้วัดตามหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้

3. ขั้นสรุป อภิปรายผลงาน องค์กรความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนเป็นการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารู้หลักการ มีความเข้าใจ ซาบซึ้งและสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาได้

เจตคติต่อการเรียน

ความหมายของเจตคติ

เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม มีผู้ใช้คำอื่นที่มีความหมายเดียวกันคือ ทักษคติหรือเจตคติ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่สำคัญได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

อนาสตาซี (Anastasi, 1982, 552) ได้สรุปว่าเจตคติเป็นความโน้มเอียงที่จะแสดงในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า กลุ่มชน ประเพณี หรือสถาบันต่างๆ

คูน (Coon, 1983, 657) ให้ความหมายว่า เจตคติเป็นความโน้มเอียงที่ได้จากการเรียนรู้ ซึ่งสนองตอบต่อบุคคล สิ่งของหรือกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการรวบรวมประสบการณ์ในอดีตและการคาดคะเน หรือกำหนดทิศทางทางแสดงออกในอดีต

นิวแมน และเอ็ม นิวแมน (Newman and M. Newman, 1983, 638) เจตคติ คือการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกต่อเป้าหมายที่กำหนดทั้งในทางบวกหรือทางลบ

บุญชม ศรีสะอาด (2545, 57) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ ของบุคคลและสถานการณ์ต่างๆ

พรรณี ข.เจนจิต (2545, 310) ได้กล่าวถึงเจตคติว่า เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจที่บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองตอบต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันไป บุคคลจะมีเจตคติดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งใดนั้น บุคคลรอบข้างมีอิทธิพลอย่างยิ่งและเจตคติของบุคคลมีแนวโน้มที่จะพอใจ หรือไม่พอใจขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนนั้น

ประเทือง จันทไทย (2545, 58) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของคนที่มีความรู้สึกใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากการได้รับประสบการณ์ต่อสิ่งนั้น โดยจะแสดงออกในทางบวก (Positive) คือ เห็นชอบด้วยหรือสนับสนุน และในทางลบ (Negative) คือ ไม่เห็นชอบด้วยหรือไม่สนับสนุน เป็นต้น

วิไลวรรณ ปันส่วน (2547, 32) ได้สรุปว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อบุคคล สถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใดๆ ซึ่งเป็นความพร้อมก่อนที่จะตัดสินใจ ตอบสนองทั้งในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2548, 282) ได้สรุปว่าเจตคติ หมายถึง อัจฉมาสัย (Disposition) ที่มีต่อคน สัตว์ หรือสิ่งของอาจจะเป็นได้ทั้งทางบวก และทางลบ ผู้เรียนที่มีเจตคติทางบวกต่อวิชาใดวิชาหนึ่งก็จะชอบวิชานั้น ทำให้ได้คะแนนดี ทักษคติหรือเจตคติเป็นสิ่งที่ควรศึกษา ความรู้ ความคิด สติปัญญา ความรู้สึก และพฤติกรรมทางแสดงออก

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2549, 3) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งทางสังคมรวมทั้งความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

นวลน้อย แสนกล้า (2552, 76) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลภายในใจ ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งอาจเป็นเจตคติทางด้านบวกที่แสดงถึงความพึงพอใจ หรือเจตคติทางด้านลบที่แสดงออกถึงความไม่พึงพอใจ

พิมศิริ สิทธิศาสตร์ (2553, 66) ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ความรู้สึกหรือความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ทั้งทางที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์อันเนื่องมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งเจตคตินี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้

พระมหาบุญเชิด สุขแม่น (2553, 51) ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดความเห็น ความเชื่อ หรือท่าทีโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทางสังคม ทั้งที่เป็นวัตถุบุคคลหรือสถานการณ์ ในลักษณะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เมื่อเจตคติเกิดขึ้นก็จะแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

จากความหมายของเจตคติดังกล่าว สรุปได้ว่าเจตคติ หมายถึงความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ แล้วส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลว่าพึงพอใจและไม่พึงพอใจ

องค์ประกอบของเจตคติ

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2549, 8-9) กล่าวว่าองค์ประกอบของเจตคติเป็นสิ่งเชื่อมโยงไปยังแง่มุมอื่นๆ อีก 2 ด้าน คือ ด้านแรกเชื่อมโยงไปยังนิยามของเจตคติ อีกด้านหนึ่งเชื่อมโยงไปยังประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 องค์ประกอบดังนี้

1. เจตคติดี้องค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้แก่ เบ็ม (Bem) ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen) อินสโค (Insko) และเทอร์สโตน (Thurstone) นักจิตวิทยาเหล่านี้ถือเอานิยามองค์ประกอบทางอารมณ์ความรู้สึกเป็นนิยามเจตคติด้วย

2. เจตคติดี้องค์ประกอบ แนวคิดนี้ระบุว่าเจตคติดี้องค์ประกอบคือ องค์ประกอบทางด้านปัญญา และองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก นักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งเจตคติเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ แคทซ์ (Katz) และโรเซนเบิร์ก (Rosenberg) ตามแนวคิดของโรเซนเบิร์ก องค์ประกอบด้านปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติจะเป็นตัว

ส่งเสริม หรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆ ของบุคคลส่วนองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ โรเซนเบิร์กเห็นว่า อารมณ์ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าที่หมายของเจตคตินั้นสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมทางบวก และขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางลบของบุคคล ในทางกลับกันอารมณ์ความรู้สึกทางลบที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่า ที่หมายของเจตคตินั้นสัมพันธ์กับการบรรลุถึงค่านิยมทางลบ และขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมทางบวกของบุคคล ส่วนเจตคติทางบวกเล็กน้อย หรือทางลบเล็กน้อย ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อที่ว่าที่หมายของเจตคตินั้น มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มีความสัมพันธ์น้อยสำหรับบุคคล หรือหากสัมพันธ์กับค่านิยมที่สำคัญ บุคคลจะมีความมั่นใจน้อยถึงความสัมพันธ์ระหว่างที่หมายของเจตคติ กับค่านิยมนั้นๆ

3. กล่าวถึงการแบ่งองค์ประกอบของเจตคติที่ได้แบ่ง 3 อย่างคือ

3.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) มีส่วนประกอบย่อยคือด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบหรือทำที่ที่ดีหรือไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการปฏิบัติ (Behavior Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551, 247-248) ได้กล่าวว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเรานั้นๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินค่าสิ่งเรานั้นๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้านั้น แล้วพบว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว องค์ประกอบทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์น้อย เช่น เจตคติที่มีต่องานที่ทำ ส่วนเจตคติที่มีต่อแฟชั่นเสื้อผ้าจะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์สูง แต่มีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioural Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะ

สนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า เจตคติประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ ความรู้ความเข้าใจหรือปัญญา เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ด้านความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น หรือพอใจไม่พอใจต่อสิ่งนั้น และด้านพฤติกรรมการปฏิบัติ เป็นความโน้มเอียงของพฤติกรรมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ลักษณะของเจตคติ

สูรางค์ โคว์ตระกูล (2545, 367) ได้อธิบายลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้
2. เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ดังนั้น เจตคติจึงมีทั้งทางบวกและทางลบ
3. เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบเชิงความรู้สึก อารมณ์ (Affective component) องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive Component) และองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม (Behavior component)
4. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงเจตคติอาจเปลี่ยนแปลงจากทางบวกเป็นทางลบ ซึ่งบางครั้งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทิศทางของเจตคติ หรืออาจเปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย
5. เจตคติเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆ อาจมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะ ดังนั้นค่านิยมเหล่านี้จึงมีอิทธิพลต่อเจตคติของสมาชิกสังคมนั้น ซึ่งในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเจตคติต้องเปลี่ยนแปลงค่านิยม
6. สังคมประกิต (Socialization) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางด้านเจตคติของเด็ก โดยเฉพาะเจตคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ เจตคติต่อเสรีภาพในการพูด การเขียน

สมสมัย วิสูตรรุจิรา (2545, 51) ได้แยกเจตคติออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. ภาวะทางจิตใจและประสาท ซึ่งจะแสดงให้เห็นทางพฤติกรรม เช่น โกรธ เกลียด รัก
2. ความพร้อมที่จะตอบสนอง คือ เมื่อมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดก็พร้อมที่จะตอบสนองสิ่งนั้นตามลักษณะของเจตคติที่เกิดขึ้น
3. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระบบเกิดขึ้นเป็นกลุ่มและจัดระบบไว้แล้วในตัวเอง คือ เมื่อเกิดเจตคติต่อสิ่งใดแล้วจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน และติดตามมาด้วยพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์

4. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ หมายความว่า ประสบการณ์มีส่วนช่วยในการสร้าง เจตคติได้ดี

5. เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกการแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับเจตคติเป็นสำคัญ

วินิข บรรจง (2545, 13-14) กล่าวถึงลักษณะของเจตคติที่สำคัญๆ ดังนี้ เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของคน หาใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้จะมีความรู้สึก และมีความคิดเห็นต่อสิ่งที่เรารู้จักนั้น เจตคติเป็นสภาพจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นอันมาก เพราะมันจะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางได้ว่า คนประกอบสิ่งใดแล้วคนๆ นั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นอันจำกัดเจตคติ เป็นสภาพจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร มิฉะนั้นแล้วมันคงไม่สามารถกำหนดท่าทีได้เป็นประจำ เจตคติเป็นสิ่งที่มีความคิด และการกระทำของบุคคลเป็นอันมากถ้าเรามีเจตคติที่มั่นคงต่อสิ่งใดแล้วเรามักมีแนวคิดวนเวียน ไปตามเจตคติของเราบางครั้งมีอิทธิพลมากถึงขนาดที่ทำให้คน ไม่ยอมรับข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขัดกับเจตคติของตนด้วย

ธีรวุฒิ เอกกุล (2549, 3-4) กล่าวถึงลักษณะของเจตคติ สรุปได้ดังนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ต่างๆ
2. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัวความรู้สึกของบุคคลอาจจะเหมือนกันแต่รูปแบบการแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกัน แต่ความรู้สึกต่างกัน
3. เจตคติมีทิศทางการแสดงออกของความรู้สึก สามารถแสดงออกได้ 2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา ส่วนทิศทางลบเป็นทิศทางที่สังคมไม่ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์-คดโกง รัก-เกลียด ชอบ-ไม่ชอบ ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น
4. เจตคติมีความเข้มข้น ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มข้นที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกัน เช่น รักมาก รักน้อย ขยันมาก ขยันน้อย เป็นต้น
5. เจตคติต้องมีเป้า ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ เช่น รักพ่อแม่ ขยันเข้าชั้นเรียน ขี้เกียจทำการบ้าน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะสำคัญของเจตคติก็คือ สภาวะของจิตใจที่เป็นสิ่งเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ ส่งผลให้แสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งเจตคติอาจเปลี่ยนแปลงได้ตาม ชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เจตคติทำให้แสดงออกถึงค่านิยมต่างๆ และช่วยให้บุคคล เข้าใจโลก ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลจะช่วยในการคิดและเป็นตัวกำหนดเจตคติของบุคคล

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

การเกิดเจตคติเป็นเรื่องของความรู้สึกของบุคคล แต่ละคนมีการก่อรูปพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเสมอ ดังที่ พรณี ช. เจนจิต (2545, 310) ได้กล่าวถึงการเกิดเจตคติจากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของการเรียนรู้ เนื่องจากการอบรมตั้งแต่เล็กเป็นไปในลักษณะค่อยๆ ค่อยๆ ซึมจากการเลียนแบบพ่อแม่ และคนข้างเคียงไม่มีใครสอน

2. เกิดจากประสบการณ์ของบุคคล

3. เกิดจากการรับถ่ายทอดจากเจตคติที่มีอยู่แล้วเช่น การรังเกียจสีผิว

4. จากสื่อมวลชน

พรณี ช. เจนจิต (2545, 310) ยังได้สรุปว่าการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลย่อมมีผลทางสังคมไม่ทางบวกก็ทางลบ หรือมีการเปลี่ยนเจตคติได้ต้องมีสาเหตุ หรือตัวนำความรู้สึกนั้นๆ ดังต่อไปนี้

1. ได้รับข้อมูลในทุกแง่ทุกมุมเกี่ยวกับสิ่งที่คนมีเจตคติไม่ดี เช่น จากการทดลองในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง วัดเจตคติเกี่ยวกับคนยิว ผลปรากฏว่าคนมีเจตคติเกี่ยวกับคนยิวในทางลบ จากนั้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนยิวในทุกแง่ทุกมุม หลังจากนั้นวัดเจตคติอีกครั้งผลปรากฏว่าเจตคติที่นักศึกษาในกลุ่มนั้นมีเจตคติต่อคนยิวในทางบวก

2. การจัดประสบการณ์ใหม่ เช่น จัดให้คนมีเจตคติไม่ดีออกไปอยู่ค่ายพักแรมด้วยกันให้มีโอกาสทำสิ่งต่างๆ ด้วยกัน และแก้ปัญหาด้วยกัน โดยไม่มีบุคคลอื่นมาเกี่ยวข้อง

3. ได้รับความรู้สึกให้เกิดอารมณ์กลัว เช่น เด็กไม่ชอบแปลงฟันจัดให้หาภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นถึงผลร้ายของการไม่แปลงฟันมาให้เด็กดู

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, 11-14) ได้รวบรวมปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติของบุคคลดังนี้

1. การมีประสบการณ์เฉพาะอย่าง เกิดจากสิ่งเกี่ยวข้องกับเจตคติ เช่น การมีประสบการณ์ที่มีก่อให้เกิดเจตคติที่ดี การได้รับการลงโทษทางร่างกาย และจิตใจจะเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดี จะเกิดภาวะคับข้องใจเกิดเจตคติที่ไม่ดี เป็นต้น

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เจตคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัวและสังคม เช่น การได้รับการบอกเล่าจากผู้ปกครองและครู เป็นต้น

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง เจตคติบางอย่างของบุคคลถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากคนอื่น กระบวนการเลียนแบบเริ่มขึ้นตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น ขึ้นต่อไปเป็นการแปลความหมาย การปฏิบัติให้อยู่ในรูปของความเชื่อ ยิ่งบุคคลที่เป็นแบบอย่างเป็นที่เคารพ หรือได้รับการยกย่องอยู่แล้วจะมีผลต่อความเชื่อมากขึ้น

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันเจตคติ ของบุคคลเกิดเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบศาสนพิธีหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นทั้งแหล่งที่มา และสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดเจตคติบางอย่างได้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551, 260-265) กล่าวว่าเจตคติเกิดจากการมีประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติม แตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราอาจเปลี่ยนเจตคติได้ การเปลี่ยนเจตคติมี 2 ทางคือ

1. การเปลี่ยนไปในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวก ก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าเจตคติใดเป็นไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบ เช่น เคยชอบคนนี้ก็ชอบมากขึ้นกว่าเดิม หรือในทางตรงกันข้ามเคยเกลียดคนนั้นก็เกลียดมากขึ้น

2. การเปลี่ยนไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวก ก็จะลดลงในทางบวกและไปเพิ่มทางลบ เช่น เคยชอบคนคนนี้ก็เปลี่ยนเป็นไม่ชอบ

หลักการสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเจตคติ หมายถึง การเปลี่ยนไปในทางเดียวกันและการเปลี่ยนแปลงไปคนละทางนั้น มีหลักการว่าเจตคติที่เปลี่ยนไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเจตคติที่เปลี่ยนไปคนละทาง และการเปลี่ยนไปในทางเดียวกันมีความมั่นคง ความคงที่มากกว่าการเปลี่ยนไปคนละทาง การเปลี่ยนเจตคติจะเกี่ยวกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ความสุดขีด (Extremes) เจตคติที่อยู่ปลายสุดจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุด ความเกลียดที่สุด จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความรักและความเกลียดที่ไม่มากนัก

2. ความซับซ้อน (Multiplicity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเจตคติที่เกิดจากหลายๆ สาเหตุ หรือบอกไม่ได้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

3. ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึง เจตคติที่มีความเชื่อฝังใจ จะเปลี่ยนยากกว่าเจตคติทั่วไป เช่น ความรักชาติ ความศรัทธาในศาสนา จะเปลี่ยนได้ยาก

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกัน จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม เช่น เจตคติที่มีต่อศาสนา เกี่ยวเนื่องกับบิดามารดาอุทิศตนเพื่อศาสนา

5. ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of wants Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็นและความต้องการในระดับสูง จะเปลี่ยนได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ตามความต้องการ

6. ความเกี่ยวเนื่องกับค่านิยม (Centrality of Related Value) เจตคติหลายเรื่องเกี่ยวเนื่อง จากค่านิยม ความเชื่อว่าค่านิยมนั้นดีน่าปรารถนาและเจตคตินั้นสืบเนื่องจากค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ทฤษฎีการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ การศึกษาทฤษฎีต่างๆ ทางด้านเจตคติจะช่วย ใ้บุคคลเกิดความเข้าใจเจตคติได้ดีขึ้น การอธิบายเจตคติมีหลายแนวคิด ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่

1. กลุ่มที่อธิบายด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ความความสัมพันธ์เชื่อมโยง
2. กลุ่มที่อธิบายด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ความเข้าใจ

เจตคติที่อธิบายด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ความสัมพันธ์เชื่อมโยง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มี แนวคิดว่า เจตคติของเรานั้นเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้และมีการเปลี่ยนแปลงได้ เหมือนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ขณะที่เราเรียนรู้ก็จะเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ต่อสิ่งนั้นไปด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่ม นี้มีการเสริมแรง การวางเงื่อนไข การเลียนแบบและการเชื่อมโยง เป็นต้น

1. การเสริมแรง เป็นเจตคติที่เกิดขึ้นจากการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ การเสริมแรง ทางบวก เช่นเจตคติที่ดีต่อการเรียน ได้รับคำชมจากครูก็จะทำให้มีมานะพยายามและตั้งใจเรียนมาก ยิ่งขึ้น แต่ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ถูกตี ถูกด่า ก็ยิ่งไม่อยากเรียน

2. การวางเงื่อนไข การวางเงื่อนไขเกิดขึ้น เมื่อมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งแล้วไปควบคุมหรือ สัมพันธ์กับอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้มีเจตคติต่อสิ่งนั้นเหมือนกัน เช่น เรามีเจตคติต่อการเล่นฟุตบอลดี ต่อมาก็ได้เห็นผู้เล่นฟุตบอลเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียงก็มีเจตคติดีต่อกีฬาอื่นด้วย

3. การเลียนแบบ การเลียนแบบทางเจตคติ เกิดจากการที่บุคคลรับรู้เจตคติ ที่คนอื่นมีอยู่ แล้ว จึงรับมาเป็นตนเอง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ตรง เช่นพ่อแม่มีเจตคติที่ดีต่อการแต่ง กายดี ลูกก็จะมีเจตคติเช่นนั้น โดยปรกติแล้วบุคคลจะเลียนแบบเจตคติของคนที่เรารักและชื่นชอบ เลื่อมใสและศรัทธา หรือถ้าเราพบว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมมีเจตคติอย่างนั้นบางที่เราก็อพยยมีเจตคติ เช่นนั้นไปด้วย เป็นลักษณะการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างหนึ่ง

4. การเชื่อมโยง การเกิดเจตคติทางเชื่อมโยง เป็นผลจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของเจตคติ มีการเชื่อมโยงลักษณะบางอย่างเข้าด้วยกัน ตามความคิดความเข้าใจของตน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ถ้าเรามีเจตคติที่ไม่ดีต่อคนที่สูบบุหรี่ เมื่อพบคนสูบบุหรี่ก็จะมีเจตคติไม่ดี ไปด้วย

เจตคติเกิดจากหลายๆ ลักษณะรวมกันได้ เกิดจากการเสริมแรงโดยตรง เช่น ความประพฤติดี ทำให้นักเรียนได้รับคำชมจากครู ก็เชื่อมโยงไปถึงการตั้งใจเล่าเรียน เพื่อจะได้เอาอย่างนักเรียนรุ่นพี่ ที่ได้รับการยกย่องเนื่องจากเรียนดี

การเปลี่ยนเจตคติขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่อไปนี้

1. แหล่งข่าวสารรวมถึงผู้ให้ข่าวสาร ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เจตคติ เช่น ผู้ให้ข่าวเป็นน่าเชื่อถือ เป็นผู้ที่น่ารักใคร่เป็นบุคคลสำคัญก็จะเกิดการถ่ายทอดความรู้สึกหรืออารมณ์ด้วย ตัวอย่างจากการโฆษณาชวนเชื่อของลัทธิการเมืองต่างๆ การเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น
2. ผู้รับข่าวสาร ผู้รับข่าวสารจะถูกชักจูงให้เปลี่ยนเจตคติได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสติปัญญา วิจารณ์ญาณ ความเชื่อมั่นในตนเองของผู้รับ ผู้รับเป็นผู้เชื่อง่ายก็จะเปลี่ยนได้ง่าย
3. ข่าวสารหรือสื่อที่ใช้ สื่อที่ใช้ในการได้ข่าวสารนั้นถ้าได้ทำบ่อยและซ้ำๆ พร้อมทั้งให้ความรู้สึกหรืออารมณ์ตรงกับผู้รับก็จะทำให้ผู้รับเปลี่ยนง่ายขึ้น
4. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่สภาพแวดล้อม เช่น เหตุการณ์ สถานการณ์ที่ทำให้ผู้รับรู้สึกว่าคุณอื่น ได้เปลี่ยนเจตคติแล้วก็จะเกิดการเลียนแบบเอาอย่างขึ้น

สรุปได้ว่าเจตคติเกิดจากการเรียนรู้เรียนรู้ของบุคคล และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งในการเรียนรู้ นั้นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียนคือครู ตลอดจนให้เพื่อนนักเรียนและสิ่งแวดล้อมอื่นในโรงเรียน ครูจำเป็นต้องสร้างเจตคติในทางบวก ชักจูงนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เห็นความสำคัญของบทเรียน เห็นประโยชน์ที่จะได้โดยอาศัยทฤษฎีการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติมาใช้ จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย

การวัดเจตคติและวิธีการวัดเจตคติ

1. การวัดเจตคติ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, 4-5) ได้กล่าวถึงการวัดเจตคติว่ามีความยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้หรือเป็นลักษณะทางจิตใจคุณลักษณะดังกล่าวมีการแปรเปลี่ยนได้ง่ายไม่แน่นอนแต่อย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดสามารถวัดได้ซึ่งต้องอาศัยหลักสำคัญดังนี้

1) ต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัด เจตคติดังนี้

1.1) ความคิดเห็นความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลนั้นจะมีลักษณะคงที่หรือคงเส้นคงวาอยู่ช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น นั่นคือความรู้สึกนึกคิดของคนเรา ไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรอยู่ตลอดเวลาอย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาหนึ่งที่มีความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ซึ่งทำให้สามารถวัดได้

1.2) เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรงการวัดจะเป็นการวัดแบบวัดทางอ้อมโดยวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

1.3) เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความคิดความรู้สึกเช่นสนับสนุนหรือคัดค้านยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิดความรู้นั้นด้วยดังนั้นในการวัดเจตคตินอกจาก

กระทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้วยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติได้

2) การวัดเจตคติด้วยวิธีการใดก็ตามจะต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่างคือมีตัวบุคคลที่จะถูกวัดมีสิ่งเร้าเช่นการกระทำเรื่องราวที่บุคคลจะแสดง เจตคติตอบสนองและสุดท้ายต้องมีการตอบสนองซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูงต่ำระดับมากน้อย ดังนั้นในการวัดเจตคติเกี่ยวกับสิ่งใดของบุคคลสามารถวัดได้โดยสิ่งเร้าส่วนใหญ่จะเป็นข้อความเกี่ยวกับรายละเอียดในสิ่งนั้นไปเร้าให้บุคคลแสดงท่าทีความรู้สึกต่างๆ ที่มีต่อสิ่งนั้นให้ออกมาเป็นระดับหรือความเข้มข้นของความรู้สึกคล้อยตามหรือคัดค้าน

3) สิ่งเร้าที่จะนำไปใช้เร้าหรือทำให้บุคคลได้แสดง เจตคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาที่นิยมใช้คือข้อความการวัด เจตคติซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายถึงคุณค่าลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึกเช่นมากปานกลางน้อย เป็นต้น

4) การวัด เจตคติเพื่อทราบทิศทางและระดับความรู้สึกของบุคคลนั้นเป็นการสรุปผลจากการตอบสนองของบุคคลจากรายละเอียดหรือแง่มุมต่างๆ

5) การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของผลการวัดเป็นพิเศษคือต้องพยายามให้ผลการวัดที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทางระดับหรือช่วงของเจตคติ

2. วิธีการวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติเป็นมโนภาพวัดได้ยาก เมื่อเทียบกับการวัดด้านอื่น นักจิตวิทยาและนักวัดผล ได้พยายามหาวิธีการวัดและสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพที่กระตุ้นให้ได้มาซึ่งความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ถูกวัดดังนี้

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, 19-20) ได้สรุปวิธีการวัดเจตคติดังนี้

1) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีที่ง่ายและตรงไปตรงมาที่สุด ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดีต้องเขียนเน้นที่ความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติได้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่มีข้อเสียว่าผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบเนื่องจากเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือ ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจไม่เกรงเครียดเป็นอิสระแนใจในคำตอบว่าจะเป็นความลับ

2) การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นโดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่ออุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จะถูกต้องใกล้เคียงกับความจริง หรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้นมีข้อคำนึงหลายประการ กล่าวคือควรมีการศึกษาหลายๆ ครั้งเพราะเจตคติของบุคคลมีจากหลายๆ

สาเหตุนอกจากนี้ตัวผู้สังเกตจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียงและการสังเกตหลายๆ ช่วงเวลาไม่ใช่เวลาใดเวลาหนึ่ง

3) การรายงานตนเอง ให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกของตนเอง ตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือสิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้สอบแสดงความรู้สึกออกมาโดยตรงไปตรงมาอาจเป็นแบบทดสอบ หรือใช้มาตราวัดของ เทอร์สโตน (Thurstone) กัตต์แมน (Guttman) ออสกู๊ด (Osgood) และลิเคิร์ต (Likert) เป็นต้น

4) เทคนิคจินตนาการ ต้องอาศัยสถานการณ์หลายอย่างเป็นสิ่งเร้าผู้สอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลกๆ เมื่อผู้สอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมายจากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติต่อสิ่งเร้าอย่างไร

5) การวัดทางสรีระภาพ การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึก อันจะทำให้ไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าดีใจเข็มจะชี้อย่างหนึ่งเสียใจเข็มจะชี้อีกอย่างหนึ่ง ใช้หลักการเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดียังไม่นิยมใช้เท่าใดนัก

สรุปได้ว่าเจตคติเป็นมโนภาพวัดได้ยาก มีความยุ่งยาก เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในบุคคล และมีความแปรเปลี่ยนได้ง่าย เมื่อเทียบกับการวัดด้านอื่น การวัดเจตคตินั้นนิยมใช้เครื่องมือ 5 ชนิดคือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคการจินตนาการ และการวัดทางสรีระภาพ

การสร้างและวิธีสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551, 253-259) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติที่กำหนดด้วยตัวเลขเป็นมาตราวัด ซึ่งเป็นการวัดที่นิยมกันมีอยู่หลายวิธีคือ

1. วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone' Method)
2. วิธีของกัตต์แมน (Guttman Scale)
3. วิธีของออสกู๊ด (Osgood)
4. วิธีของลิเคิร์ต (Likert)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert) เป็นแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวัดใน 3 ด้าน คือ ในด้านการจัดกิจกรรมสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีวิธีการสร้างต่อไปนี้

1. กำหนดเรื่องที่จะศึกษาว่ามีโครงสร้างลักษณะใด ศึกษาเจตคติต่อสิ่งใด ให้นิยามเจตคติต่อสิ่งนั้นให้ชัดเจน

2. รวบรวมข้อความคิดเห็นในด้านต่างๆ ต่อเรื่องที่ศึกษาเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้สึกต่อสิ่งเรานั้น

3. ตรวจสอบข้อความโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้นพิจารณาว่าข้อความที่สร้างขึ้นครอบคลุมลักษณะเรื่องที่ศึกษา ภาษาที่ใช้มีความหมายทางเดียวและสอดคล้องกับลักษณะการตอบสนองหรือไม่

4. การทดลองขั้นต้น (Try out) ก่อนที่จะนำไปใช้จริงเพื่อให้ได้ข้อความที่ชัดเจนและมีค่าอำนาจจำแนกที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

วิธีสร้างแบบวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต (Likert)

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2546, 151-157) ได้กล่าวว่าแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น Sigma Scale, Likert Type, Method of Summated Rating และ Posterior Approach และได้กล่าวถึงวิธีสร้างแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ตดังนี้

1. กำหนดเรื่องที่จะศึกษาว่ามีโครงการลักษณะใด ศึกษาเจตคติต่อสิ่งใด ให้นิยามเจตคติต่อสิ่งนั้นชัดเจน

2. เลือกคำถามและข้อคิดเห็น การเก็บรวบรวมความคิดเห็นที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมได้ตอบออกมา ข้อความนั้นควรมีลักษณะดังนี้

2.1 คำถามทุกข้อต้องเป็นข้อความเกี่ยวกับเจตคติ ไม่ใช่คำถามของเรื่องราวข้อเท็จจริง

2.2 คำถามทุกข้อต้องแจ่มแจ้ง ชัดเจน รัดกุม และตรงประเด็นที่ต้องการศึกษา ระบุข้อความคำถามควรถามครั้งหนึ่งประเด็นหนึ่ง

2.3 คำถามนั้นควรใช้คำศัพท์ต่างๆ ที่ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน พยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่มีหลายแง่หลายมุม

2.4 ผลการตอบคำถาม ควรกระจายพอสมควรตามแนวของเจตคติ คือ มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย

2.5 ในมาตรวัดชุดหนึ่งๆ ควรมีคำถามประเภทบวกหรือนิมาน (Favorable Statement) และประเภทลบหรืออนิเศธ (Unfavorable Statement) อย่างละเท่าๆ กัน

2.6 ถ้าใช้คำถามประเภทเลือกตอบ (Multiple Choice Statement) ตัวเลือกแต่ละตัวจะต้องสามารถแยกเจตคติได้ และไม่หลายตัวแปรในแต่ละคำถาม

2.6 คำถามควรมีลักษณะที่สามารถจำแนกเจตคติของบุคคลในแง่ต่างๆ ได้

3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมลักษณะทั้ง 2 ทางคือ ทางลบและทางบวกประมาณ 50-100 ข้อ

4. การกำหนดตัวแปรของเจตคติ เมื่อได้ตั้งคำถามไว้เรียบร้อยแล้วให้นำคำถามเหล่านั้น มากำหนดค่าเจตคติว่า ควรตั้งแต่ค่าใดเท่าใดโดยยึดหลักดังนี้

4.1 ข้อคำถามทั้ง 2 ประเภท กำหนดค่าเป็น 5 ลักษณะ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อคำถามประเภททางบวกและทางลบ

ข้อกำหนดประเภททางบวก (Favorable Statement)	ข้อกำหนดประเภททางลบ (Unfavorable Statement)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly Agree)	ไม่เห็นด้วย (Strongly Disagree)
เห็นด้วย (Agree)	ไม่เห็นด้วย (Disagree)
ไม่แน่ใจ (Uncertain)	ไม่แน่ใจ (Uncertain)
ไม่เห็นด้วย (Disagree)	เห็นด้วย (Agree)
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly disagree)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly Agree)

4.2 กำหนดน้ำหนักคำถามประเภททางบวก กำหนดให้น้ำหนักสูงสุดอยู่ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และน้ำหนักต่ำสุดอยู่ที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนคำถามทางลบกำหนดให้น้ำหนักสูงสุดอยู่ที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและน้ำหนักต่ำสุดอยู่ที่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การกำหนดน้ำหนักคำถามประเภททางบวกทางลบ

ข้อกำหนดประเภททางบวก (Favorable Statement)	น้ำหนัก	ข้อกำหนดประเภททางลบ (Unfavorable Statement)	น้ำหนัก
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	4	เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3	ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2	ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

5. การเลือกคำถาม คำถามทุกข้อที่สร้างขึ้นในตอนแรกนี้ จะนำไปใช้เป็นแบบสอบถาม เจตคติยังไม่ได้ จะต้องนำคำถามเหล่านี้ไปทดลองดูก่อนว่า คำถามแต่ละข้อนั้นจะเชื่อถือได้หรือไม่ สามารถวัดเจตคติที่ต้องการวัดได้หรือไม่เพียงใด ในการเลือกคำถามเพื่อคัดไว้เป็นแบบสอบถาม ต้องทำดังนี้

5.1 นำคำถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นอ่านดู เพื่อวิจารณ์ก่อนว่า ข้อคำถามเหล่านั้น ข้อไหนดีหรือไม่คืออย่างไร

5.2 นำข้อคำถามที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 50 คนขึ้นไป แล้วนำคำตอบเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เพื่อเลือกเอาคำถามเฉพาะข้อดีไปใช้ต่อไป โดยวิเคราะห์ข้อคำถาม (Item Analysis) และทดสอบคะแนนที่ได้ด้วย t-test ค่าอำนาจจำแนก ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ คือ t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ตามเกณฑ์ของเอดเวิร์ด (Edwards)

6. ข้อคำถามแต่ละข้อที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยอาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากผู้อื่น

7. ภาษาที่ใช้ต้องมีความหมายเดียวกัน

8. ข้อความที่ใช้ต้องมีความสอดคล้องกับการตอบ

9. กรณีข้อความที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นทางบวก (Positive)

การให้คะแนนของผู้ตอบถ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งหรือมากที่สุดก็ให้คะแนนสูงสุด แต่ถ้าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งหรือน้อยที่สุด ก็ให้คะแนนต่ำที่สุดในทางกลับกัน ถ้าเป็นข้อคำถามที่มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นทางลบ (Negative) การให้คะแนนของผู้ตอบต้องตรงกันข้ามกับกรณีแรก นั่นคือ ถ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งหรือมากที่สุดให้คะแนนต่ำที่สุด ถ้าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งหรือน้อยที่สุด ก็ให้คะแนนสูงที่สุด

ประโยชน์ของเจตคติ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549, 20-21) ได้รวบรวมประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการจัดรูป หรือจัดระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา

2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี หรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา

3. ช่วยปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งมีปฏิริยาโต้ตอบ หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปนั้น ส่วนมากจะทำให้สิ่งที่เกิดความพอใจ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม

4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

5. เตรียมบุคคลให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ

6. ช่วยให้บุคคลได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น

7. ทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จตามหลักชัยที่วางไว้

สรุปได้ว่าเจตคติมีประโยชน์ที่จะทำให้เข้าใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวที่สลับซับซ้อนได้ โดยแสดงออกถึงค่านิยมของตนเองในการหลีกเลี่ยงความไม่พอใจ แต่กลับนำความพอใจมาให้กับบุคคลนั้น ยังเป็นการทำนายทำนายพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาวัดเพื่อหาทางป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมา รวมทั้งช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีงามของสังคมให้แก่บุคคลด้วย เจตคติมีความสำคัญมากในการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทางบวกก็คือครู ครูควรชักจูงนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เห็นความสำคัญของการเรียน แล้วนำผลการวัดเจตคติมาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อสาระการเรียนรู้ และเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระการเรียนรู้ดีขึ้นด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นงานวิจัยในประเทศพอสรุปได้ดังนี้

สุนีย์ ผจญศิลป์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนิเวศวันนาราม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบไตรสิกขา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบไตรสิกขา มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบไตรสิกขา มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภารัตน์ ท้าวบุญชู (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบไตรสิกขาและการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่ได้สังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบไตรสิกขากับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระกริชายุทธ พัฒน์ฉิม (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักกรรม ในรายวิชา ส 0113 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดขจรช่วย นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไตรสิกขาลักษณะทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริประภา อุณหเลขกะ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาต่อผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนตะลุมพุกและนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนวัดท่าบ่อเนินเชิงธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อุบล นนทฤทธิ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักกรรม ในรายวิชา ส 431402 สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยที่กล่าวมา สรุปเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหรือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยการรักษาศีล การฝึกจิตให้สงบ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษตามความจริง ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพิจารณาในใจให้แยกกาย แล้วนำความรู้ที่นั่นมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประคับประคองและชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาเท่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจึงเป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาอย่างถูกต้อง ซึ่งปัญญานั้นเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่ มีสมาธิต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ อยู่ในระเบียบวินัยทางกลับกันเมื่อมีศีล ทางกายควบคุมสติได้ จิตใจก็สงบ ช่วยให้เกิดกำลังความคิดที่คมกล้า เกิดปัญญารู้แจ้งแทงตลอด จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อสาระที่เรียน และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำหลักกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เรื่องผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนคือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบแผนการวิจัย วิธีดำเนินการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ โรงเรียนบ้านนาใหญ่ โรงเรียนวัดใหม่ โรงเรียนวัดขนาน โรงเรียนบ้านก่องาม และโรงเรียนบ้านห้วยรีน จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 185 คน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจัดนักเรียนโดยความสะดวก และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งผลการสุ่มได้โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 จำนวน 12 แผนฯ ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 12 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่าแบบรวม (Summated Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของเจตคติที่ต้องการจะวัดในด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งหมด 30 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามาใช้ในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาขอบข่ายเนื้อหาวิชาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับความเป็นมา หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและศึกษาหลักสูตรของสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. ศึกษาสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี ตัวชี้วัด คำอธิบายรายวิชา และศึกษาวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจากเอกสาร คู่มือ ตำราต่างๆ

3. วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 วิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวชี้วัด ป.6/4 และ ป.6/8	สาระการเรียนรู้	เวลา/ชั่วโมง
วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	เบญจศีล	1
	เบญจธรรม	1
	อบายมุข 6	1
	อกุศลมูล 3	1
	กุศลมูล 3	1
	พละ 4	1
	การวะ 6	1
	กตัญญูกตเวที ต่อพระมหากษัตริย์	1
	มงคล 38	
	มีวินัย	1
	มงคล 38	
	การทำงานไม่มีโทษ	
	มงคล 38	1
	ไม่ประมาทในธรรม	
	ทำจิตให้บริสุทธิ์	1
		1

4. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา จำนวน 12 แผน ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 12 ครั้งๆ ละ 60 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย

4.1 สารสำคัญ

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้

4.3 ตัวชี้วัด

4.4 จุดประสงค์การเรียนรู้

4.5 สารการเรียนรู้

4.6 ขั้นตอนดำเนินกิจกรรม โดยในกิจกรรมการเรียนการสอนใช้การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

4.6.1 ขั้นนำ ผู้สอนใช้ประเด็นคำถาม สถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย ใคร่รู้

4.6.2 ขั้นสอน

1) ศิลสิกขา คือ การควบคุมพฤติกรรมทางร่างกายและวาจา ผู้สอนหา กิจกรรมหรือวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมให้ผู้เรียนหยุดพฤติกรรมต่างๆ ทางร่างกายและวาจา เตรียมพร้อมที่จะเรียน

2) จิตตสิกขา คือ การเอาใจจดจ่อหรือตั้งใจอย่างแน่วแน่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้สอนหาเทคนิควิธีการสอนที่ท้าทาย ให้ผู้เรียนสนใจเรียนตามธรรมชาติ มีสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงหรือมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ผู้เรียน ต้องตั้งใจเรียนรู้ ตามกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกิจกรรมกับครูอย่างสร้างสรรค์ ตั้งตัวที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา

3) ปัญญาสิกขา คือ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาเหตุผลโดยกระบวนการ หรือวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ต้องการ เช่น การค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิปัสสนา อภิปราย ผู้สอน เตรียมประเด็นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เตรียมคำถาม กระตุ้นให้ผู้เรียนถามหรือตอบคำถาม ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลอง อภิปราย ทำโครงการ วิจัยหรืออื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สอดรับกับสารสำคัญและตัวชี้วัดตามหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้

4.6.3 ขั้นสรุป อภิปรายผลงาน องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนเป็นการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารู้หลักการ มีความเข้าใจ ซาบซึ้งและสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาได้

4.7 วัสดุอุปกรณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้

4.8 การวัดและประเมินผล

5. ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญคือ 1) จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกสาขาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนสาขาการสอนสังคมศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย พระครูพิศิษย์คุณาทร อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ดร.ปรีชา สามัคคี อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ ดร.นพรัตน์ ชัยเรือง รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 2) จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกสาขาการวิจัยทางการศึกษาหรือสาขาวัดผลการศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 ท่าน คือนางกุสุมา ใจสบาย อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และผู้ช่วยศาสตราจารย์เมตตา นพประดิษฐ์ ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของรายการประเมินกับองค์ประกอบภายในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้ เมื่อแน่ใจว่ารายการประเมินสอดคล้องกับองค์ประกอบภายในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ความคิดเห็นเป็น +1 เมื่อไม่แน่ใจว่ารายการประเมินมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบภายในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ความคิดเห็นเป็น 0 และเมื่อไม่แน่ใจว่ารายการประเมินไม่มีความสอดคล้อง และพิจารณาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเกี่ยวกับตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ความเป็นไปได้ในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ตามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ซึ่งมี 5 ระดับ

6. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมิน โดยนำคะแนนประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องของรายการประเมินกับองค์ประกอบภายในแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกประเด็นที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่ารายการประเมินกับองค์ประกอบภายในแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในเกณฑ์ความสอดคล้องดังกล่าวทุกรายการ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 (ภาคผนวกหน้า 108-109) และหาค่าคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำคะแนนประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 100)

4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มาก

2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง น้อย

1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

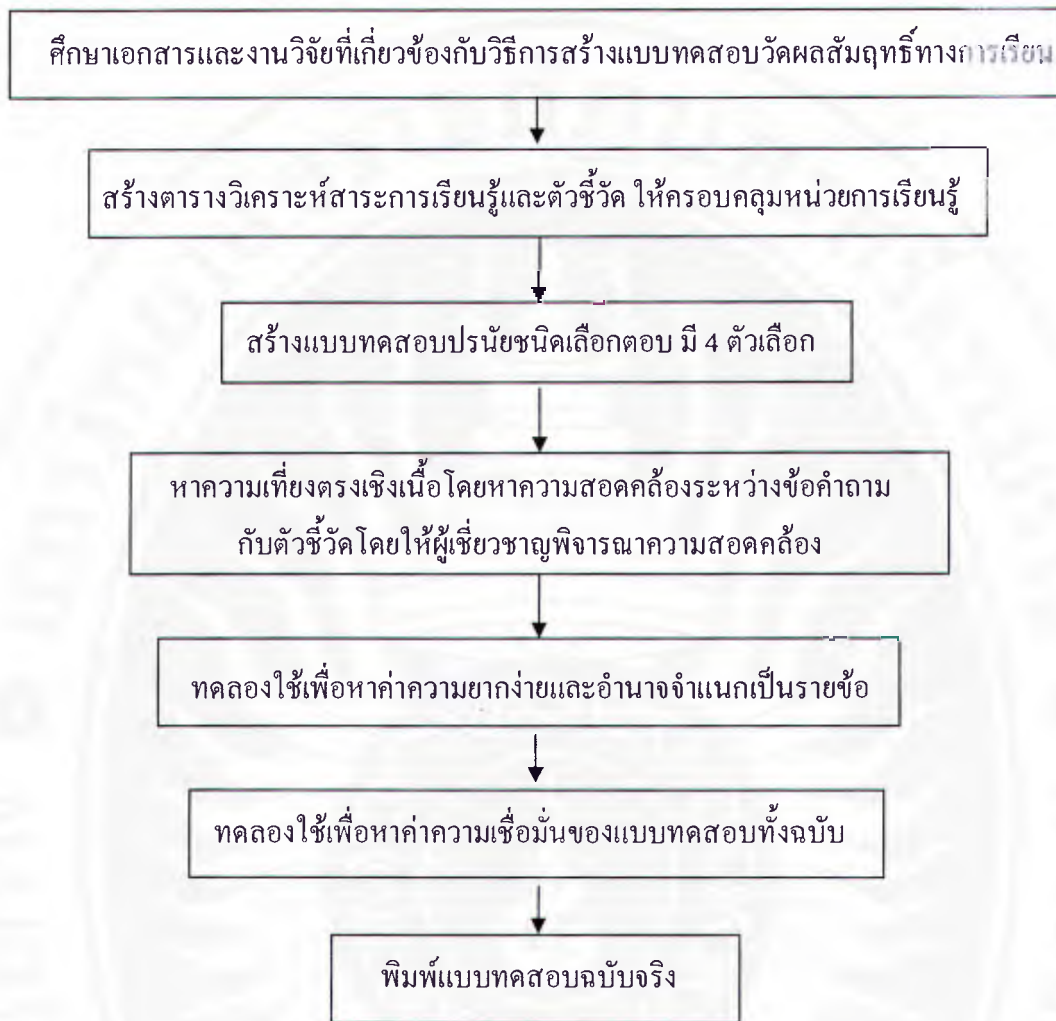
จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) สาระสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) กระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) สื่อและแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) และการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) สำหรับในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) (ภาคผนวกหน้า 110-111)

7. นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแผนการจัดการเรียนแบบไตรสิกขา แผนที่ 1-3 ไปทดลองนำร่อง (Pilot Study) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านก่องาม ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน เพื่อหาข้อบกพร่องพิจารณาความเหมาะสมของเวลาและการใช้ภาษา รวมทั้งความเหมาะสมของกิจกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ผลการทดลองพบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้มากเกินไปทำให้สอนไม่ทัน จึงปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลา ก่อนนำไปทดลองใช้จริงในกลุ่มทดลอง

8. พิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับจริง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีลำดับการสร้างตามขั้นตอน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากภาพประกอบที่ 6 ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการเรียน
2. ทำตารางวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด ให้ครอบคลุมหน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่นำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ข้อสอบ หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3
สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ที่	ตัวชี้วัด	ระดับพฤติกรรม						รวม
		ความ รู้	ความ เข้าใจ	การ นำไปใช้	การ วิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมินค่า	
1	วิเคราะห์ความสำคัญและ เคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติ ตามไตรสิกขาและหลักธรรม โอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด	5	14	4	10	3	1	37
2	ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อ แก้ปัญหาอบายมุข	5	4	2	5	2	-	18
รวมทั้งหมด							55	

3. สร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 55 ข้อ นำไปใช้จริง
จำนวน 40 ข้อ ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่นำมาจัดการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้ หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมายกากบาท (X) ที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว ในกระดาษคำตอบ

1. โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 อย่างคือข้อใด

- ก. ทาน ศีล ภาวนา
- ข. ศีล สมาธิ ปัญญา
- ค. ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์
- ง. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

2. ศีลข้อใดทำผู้รักษาให้มีสติสมบูรณ์

- ก. งคมาลัตถ์
- ข. งคโกหก
- ค. งคลักทรัพย์
- ง. งคดื่มสุราเมรัย

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบ คือตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

4. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวชี้วัด ลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ตัวลวง พฤติกรรมที่ต้องการวัดและความถูกต้องด้านภาษา เลือกข้อสอบที่มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่าได้ข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความสอดคล้องดังกล่าวทุกข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 (ภาคผนวกหน้า 120-122)

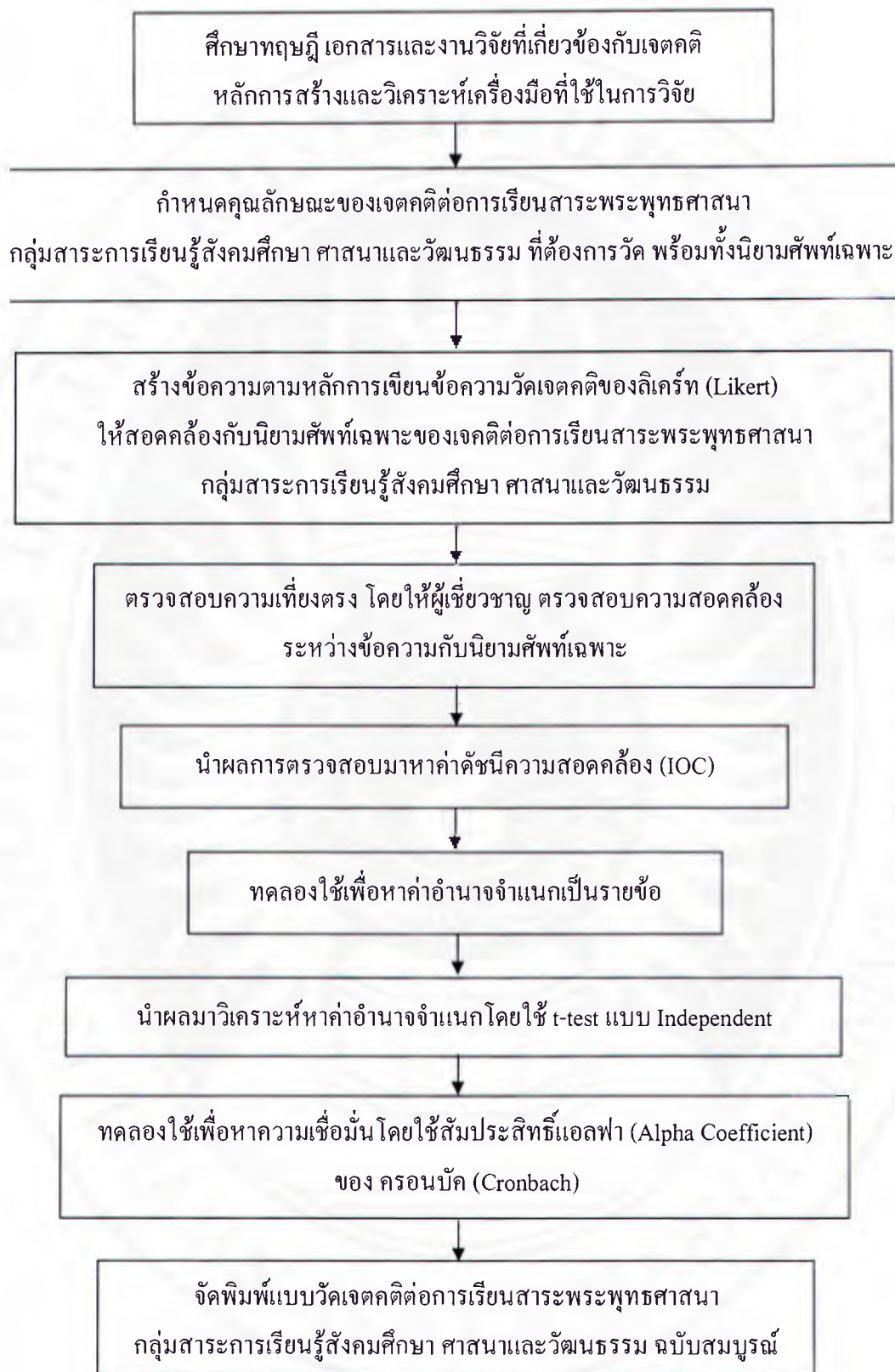
5. หาค่าความยากง่าย (Difficulty) (P) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยนำแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดและปรับปรุงข้อสอบและภาษาที่ใช้ให้มีความเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งใหญ่เฉลิมราช อนุสรณ์รัชมังคลาภิเษก จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง แล้วนำผลการสอบมาตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกินกว่า 1 คำตอบให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้วจึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก ของข้อสอบแต่ละข้อ โดยแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำกลุ่มละ 25 เปอร์เซนต์ แล้วจะเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20 – 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป พบว่ามีข้อสอบเข้าเกณฑ์ 49 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.21– 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.68 จึงเลือกไว้ใช้จริงจำนวน 40 ข้อ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมตัวชี้วัด (ภาคผนวกหน้า 123-125)

6. หาความเชื่อมั่น โดยนำแบบทดสอบที่มีค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งใหญ่เฉลิมราช อนุสรณ์รัชมังคลาภิเษก จำนวน 100 คน โดยใช้สูตร KR – 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน ปรากฏว่าได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ (ภาคผนวกหน้า 125)

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง โดยนำข้อสอบที่มีหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เข้าเกณฑ์และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ตามจำนวนที่ต้องการมาพิมพ์เป็นฉบับที่จะใช้จริง

แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การสร้างแบบวัดเจตคติ ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่าแบบรวม (Summated Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งได้กำหนด คุณลักษณะของเจตคติที่ต้องการจะวัด ในด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ ของพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีลำดับการสร้าง ตามขั้นตอน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อการเรียน

วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. กำหนดคุณลักษณะของเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องการจะวัดและนิยามศัพท์เฉพาะโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3. สร้างข้อความ ตามหลักการเขียนข้อความวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องการจะวัด จำนวน 45 ข้อ แบ่งเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๐	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนาเข้าใจยาก					
๐๑	การทำกิจกรรมในการเรียนสาระ พระพุทธศาสนามีความสนุกสนาน					

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้าข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

ถ้าข้อความมีความหมายในทางลบ ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน

ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน

4. ตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยนำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับการตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ลักษณะการใช้คำถาม และความถูกต้องด้านภาษา

5. เลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้ใช้ข้อคำถามในเชิงบวกมากกว่า ข้อคำถามในเชิงลบ ผู้วิจัยได้ปรับใหม่บางส่วน จากการปรับปรุงพบว่าแบบวัดเจตคติต่อการเรียนอยู่ในเกณฑ์ความสอดคล้องดังกล่าวจำนวน 45 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 (ภาคผนวกหน้า 132-138)

6. นำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยริน และ โรงเรียนวัดขนาน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยแบ่งเป็นกลุ่มสูง กลุ่มต่ำกลุ่มละ 25 เปอร์เซนต์ โดยใช้ t-test ในการวิเคราะห์ผล และเลือกข้อคำถามที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 30 ข้อ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ (ภาคผนวกหน้า 139-140)

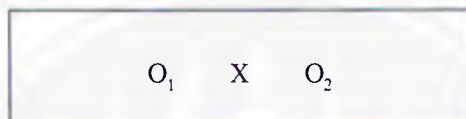
7. นำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดใหม่ โรงเรียนบ้านก่องาม และ โรงเรียนบ้านนาใหญ่ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ปรากฏว่าได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 (ภาคผนวกหน้า 140)

8. จัดพิมพ์แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

แบบแผนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design) (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แบบแผนการทดลอง

สัญลักษณ์ที่ใช้

- O₁ แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ก่อนการทดลอง
- X แทน การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบไตรสิกขา
- O₂ แทน การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนและรูปแบบแผนพัฒนาที่สร้างขึ้น เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ การดำเนินการทดลองได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ในการทำวิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองทราบ รวมทั้งขอความร่วมมือในการทดลอง หลังจากนั้นให้กลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้ เป็นคะแนนสอบก่อนเรียน (Pretest) และให้กลุ่มทดลองทำแบบวัดเจตคติต่อ

การเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวันที่ 28 สิงหาคม 2555

2. ขึ้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 จำนวน 12 ชั่วโมง ในการทดลองได้จัดการเรียนรู้ตามตารางเรียน ระหว่างวันที่ 3 กันยายน 2555 ถึงวันที่ 9 ตุลาคม 2555 ดังปรากฏในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงเวลาการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา	เวลา (ชั่วโมง)
1	3 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
2	4 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
3	10 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
4	11 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
5	17 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
6	18 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
7	24 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
8	25 กันยายน 2555	12.30 – 13.30 น.	1
9	1 ตุลาคม 2555	12.30 – 13.30 น.	1
10	2 ตุลาคม 2555	12.30 – 13.30 น.	1
11	8 ตุลาคม 2555	12.30 – 13.30 น.	1
12	9 ตุลาคม 2555	12.30 – 13.30 น.	1

3. ขึ้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3 โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนทดลองแล้วบันทึกผลการทดสอบเป็นคะแนนหลังเรียน (Posttest) และให้กลุ่มทดลองทำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวันที่ 15 ตุลาคม 2555 ในการดำเนินการทดสอบผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมการสอบให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยใช้ t-test แบบ dependent Samples

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย โดยใช้ t-test แบบ one sample test

3. ศึกษาเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

1.00 – 1.50 หมายถึง มีเจตคติน้อยที่สุด

1.51 – 2.50 หมายถึง มีเจตคติน้อย

2.51 – 3.50 หมายถึง มีเจตคติปานกลาง

3.51 – 4.50 หมายถึง มีเจตคติมาก

4.51 – 5.00 หมายถึง มีเจตคติมากที่สุด

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยใช้ t-test แบบ dependent Sample test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 223)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนนักเรียน

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 229)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละคน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละคนยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence หรือ IOC) ระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 189)

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด
	$\sum R$	แทน	ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	n	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายข้อ โดยแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ กลุ่มละ 25 เปอร์เซนต์ ใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 190)

$$P = \frac{R_H + R_L}{N_H + N_L}$$

เมื่อ	P	แทน	ความยากของข้อสอบแต่ละข้อ
	R_H	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง
	R_L	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบในกลุ่มสูง
	N_L	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบในกลุ่มต่ำ

2.3 หาค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการวิเคราะห์แบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 191)

$$r = \frac{R_H + R_L}{N/2}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	R_H	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
	R_L	แทน	จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
	N	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

2.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 198)

$$r_{11} = \frac{r_{11}}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_r^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{11}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	S_r^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ
	n	แทน	จำนวนข้อสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในแต่ละข้อหรือ $q = 1 - p$

2.5 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้ t-test ใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 202)

$$t = \frac{\bar{X}_{\text{สูง}} - \bar{X}_{\text{ต่ำ}}}{\sqrt{\frac{S_{\text{สูง}}^2}{N_{\text{สูง}}} + \frac{S_{\text{ต่ำ}}^2}{N_{\text{ต่ำ}}}}}$$

$$df = N_{\text{สูง}} + N_{\text{ต่ำ}} - 2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาในการแจกแจงของ t
	$\bar{X}_{\text{สูง}}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_{\text{ต่ำ}}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
$S^2_{\text{สูง}}$	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
$S^2_{\text{ต่ำ}}$	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
$N_{\text{สูง}}$	แทน	จำนวนของผู้ตอบในกลุ่มสูง
$N_{\text{ต่ำ}}$	แทน	จำนวนของผู้ตอบในกลุ่มสูง

2.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ดังนี้ (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 205)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 245-246)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{(n-1)}}}$$

$$df = n-1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
	D	แทน	ผลต่างระหว่างคู่คะแนน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของคะแนนความก้าวหน้า
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

3.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้ แบบไตรสิกขากับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 โดยใช้ t-test แบบ one samples test โดยใช้สูตร (มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2550, 240)

$$t = \frac{\bar{X} - \mu_0}{s / \sqrt{n}}$$

df เท่ากับ $n - 1$

เมื่อ	μ_0	แทน	ค่าเฉลี่ยเกณฑ์ร้อยละ 70
	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้คือ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความหมาย ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติการแจกแจงแบบที

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ปราบกฏผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	32	40	20.28	5.19	12.63 **
หลังการจัดการเรียนรู้	32	40	30.66	6.52	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 8 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้

2. เปรียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา กับ เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ปรากฏผลดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขา กับ เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70

การจัดการเรียนรู้ แบบไตรสิกขา	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
หลังจัดการเรียนรู้	32	76.64	16.29	2.31
เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย	32	70		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบไตรสิกขาสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ปรากฏผลดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

เจตคติต่อการเรียน	จำนวน (n)	ก่อนจัดการเรียนรู้		หลังจัดการเรียนรู้		t		
		($\bar{X}$)	(SD)	($\bar{X}$)	(SD)			
1. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	32	2.38	.99	น้อย	4.01	.34	มาก	15.71**
2. ด้านเนื้อหาการเรียนรู้	32	2.86	.45	ปานกลาง	4.55	.38	มากที่สุด	18.01**
3. ด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์	32	2.86	.45	ปานกลาง	4.64	.49	มากที่สุด	15.15**
ภาพรวม	32	2.63	.28	ปานกลาง	4.12	.33	มาก	19.02**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 10 พบว่าเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในระดับน้อยแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาการเรียนรู้และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่าเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านหลังการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และ 3) เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอบึงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งมีจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ โรงเรียนบ้านนาใหญ่ โรงเรียนวัดใหม่ โรงเรียนวัดขนาน โรงเรียนบ้านก่องามและโรงเรียนบ้านห้วยริน จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 185 คน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจัดนักเรียนโดยคละความสามารถ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีบริบทที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งผลการสุ่มได้โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอบึงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชนิด ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 จำนวน 12 แผนฯ ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องโอวาท 3 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม

ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราประเมินค่าแบบรวม (Summated Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของเจตคติที่ต้องการจะวัดในด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเนื้อหาการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งหมด 30 ข้อ

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-posttest design)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test แบบ dependent samples และ t-test แบบ one samples test

สรุปผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง สรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ่อนก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อยแต่หลังจากการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาการเรียนรู้และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และพบว่าเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านหลังการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าไม่มีประเด็นที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้มาก เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมกันในทุกขั้นตอน และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้น การลงมือปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา และทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุม พฤติกรรม ทางกาย วาจา และใจ ของตนเองได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 3 ขั้นตอน อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เริ่มจากการควบคุมตนเองอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งกายและวาจาให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อย เป็นปกติ ไม่พูดไม่คุยไม่ส่งเสียงดังเป็นที่รบกวน ทำให้ทุกคนมีสมาธิในการเรียน สามารถรวมจิตใจให้อยู่กับเรื่องที่เรียน ไม่ไปสนใจเรื่องอื่น ผลปรากฏว่านักเรียนมีความ กระตือรือร้นในการเรียน ทุกคนตั้งใจทำงาน มีความสามัคคีในหมู่คณะ โดยร่วมกันทำกิจกรรม มีความรับผิดชอบ เสียสละ ดูแลช่วยเหลือกัน ไม่มีความเห็นแก่ตัว ช่วยกันแก้ปัญหา ทำให้เกิดการ เรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องที่เรียนนั้น ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง สอดคล้องกับที่พระกริชาอุทฺธ พัฒน์นิม (2547, 31) กล่าวไว้ว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนรู้ แบบไตรสิกขา โดยผ่านกิจกรรมพัฒนา ศีล สมาธิ ปัญญา ในลักษณะบูรณาการ ทำให้จิตใจสงบ มีสมาธิในการคิดและต้องคิดพิจารณาอย่างแจ่มแจ้ง จึงมีความสามารถในการคิดทั้งด้านความจำ การคิดวิเคราะห์ การคิดในเชิงหลักการและเหตุผลได้ดี จึงเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนีย์ ผจญศิลป์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบไตรสิกขา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการ สอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องผลการวิจัยของ ศิริประภา อุดมเลขกะ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาต่อผลสัมฤทธิ์ และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุบล นนทฤทธิ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 431402 สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับชาติ (O-NET) รายงานถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปี 2553 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 51.60 เท่านั้น จากเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 และเมื่อใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ขึ้นเป็นร้อยละ 76.64 ซึ่งแตกต่างจากเดิมร้อยละ 25.04 จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ได้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยการรักษาศีล การฝึกจิตให้สงบ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เห็นประโยชน์คุณ โทษตามความจริง ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพิจารณาในใจให้แยบคาย แล้วนำความรู้นั้นมาปฏิบัติอย่างจริงจัง การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจึงเป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาอย่างถูกต้อง ซึ่งปัญญานั้นเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่ มีสมาธิต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ อยู่ในระเบียบวินัย ทางกลับกันเมื่อมีศีลทางกายควบคุมสติได้ จิตใจก็สงบ ช่วยให้เกิดกำลังความคิดที่คมกล้า เกิดปัญญาแจ่มแจ้งตลอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา จึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. เจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในระดับน้อย แต่หลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาการเรียนรู้และด้านคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ก่อนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และพบว่าเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนทั้งในภาพรวมและรายด้านหลังการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนและส่งเสริมเจตคติของนักเรียนเป็นอย่างดี เพราะนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ย่อมส่งผลถึงเจตคติต่อการเรียน

ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบลูม (Bloom, 1982) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะช่วยเพิ่มเจตคติที่ดีต่อวิชานั้น ในทางบวก และในทางกลับกันเจตคติในทางบวกก็จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นด้วย นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เห็นความสำคัญของการฝึกฝนพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสนา โดยผ่านกระบวนการของไตรสิกขา อันได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา มีขั้นส้ารวมกาย วาจา และใจ เป็นการฝึกนักเรียนให้เกิดความพร้อมในการเรียนเป็นอย่างดี นักเรียนจึงมีสมาธิในการเรียน มีความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนจนซาบซึ้ง และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี สังเกตเห็นพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น และในขณะที่เดียวกันบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ที่อาศัยครูและเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างสงบเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีต่อทางการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ดีอีกรูปแบบหนึ่ง

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ห้องจริยธรรม สวนพฤษศาสตร์ในวัด เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีสมาธิและสามารถพัฒนาจนเกิดปัญญาได้ดียิ่งขึ้น และควรเน้นการนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.3 เพื่อให้เกิดผลดีกับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามากขึ้น ครูควรปูพื้นฐานการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เพื่อให้ นักเรียนรู้จักควบคุมตัวเองให้อยู่ในระเบียบ เห็นความสำคัญของการมีสมาธิกับการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 ควรนำวิธีจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กับเนื้อหาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น การมีวินัยในตนเอง ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จาดุพร อยู่ศิริ. (2551). การพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันจิรา เลิศศรีบัณฑิต. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง มารยาทชาวพุทธและการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการสอนแบบปกติ. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ. (2547). พระพุทธเจ้าสอนอะไร. แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรวิมล เอกะกุล. (2549). การวัดเจตคติ. อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- นวนน้อย แสนกล้า. (2552). ผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญมา อุปถัมภ์วงศ์. (2551). การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในชีวิตประจำวันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปิยะวรรณ กลิ่นจันทร์. (2552). ผลของการพัฒนาความมีวินัยในตนเองทางการเรียนรู้ด้วยรูปแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลเมืองท่าโขลง 1 จังหวัดปทุมธานี. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเสริฐ นึกโคกรัง. (2549). แผนกลยุทธ์ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ฉบับที่ 1. โรงเรียนอนุบาลเสาไห้ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

- พระกริธาบุทท พัฒน์ฉิม. (2547). ผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง
หลักธรรมในรายวิชา ส 0113 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนวัดขรัวช่วย นครศรีธรรมราช. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- พระธรรมโกศาจารย์. (พุทธทาสภิกขุ). (2549). พจนานุกรมธรรมของท่านพุทธทาส. จัดพิมพ์
เผยแพร่เนื่องในงานมงคลกาล 100 ปีพุทธทาสพุทธศักราช 2549. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กลุ่มผู้สนใจศึกษาระบบพิมพ์
แจกเป็นธรรมทาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- _____. (2547). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). (2551). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 11) กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2553). พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดวีระชนม์ มาลาไชยง. (เขมวีโร). (2551). ผลของโปรแกรมการฝึกตามแนวไตรสิกขาเพื่อ
พัฒนาสุขภาพจิตผู้สูงอายุชาวธรรมวิชัย. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2549). ฝ่าฟันวิกฤตศีลธรรมด้วยทัศนะใหม่. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธวิภา.
- พระภาสกร ภูริวิฑฒโน. (ภาวิไล), ศ.กิตติคุณ,ดร., (2548). ปฏิจจสมุปบาทสำหรับคนรุ่นใหม่.
(พิมพ์ครั้งที่ 1.) เชียงใหม่: บริษัทนันทพันธ์พรินต์จจำกัด.
- พระมหาบุญเจ็ด สุขแม่น. (2553). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชา
พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับความฉลาดทางอารมณ์
(EQ) ต่างกันที่ได้รับการจัดการการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างและแบบธรรมสาักจณา.
ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระศุภชัย บุตรเกษ. (2552). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เรื่อง
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมด้วยการ
อภิปรายกลุ่ม การจัดกิจกรรมแบบอริยสัจ 4 และการจัดกิจกรรมแบบไตรสิกขา.
ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณี ช.เจนจิต. (2545). จิตวิทยาการเรียนการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรการ.

- พิมพ์ศิริ สัทธาศาสตร์. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ กับการสอนแบบบรรยาย. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- มลิวัดย์ สมศักดิ์. (2550). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา. นครศรีธรรมราช: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วนิช บรรจง. (2545).จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- วนิช สุธารัตน์. (2549). รายงานการศึกษาการเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทยด้วยนวัตกรรมแนวพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิชาการ, กรม. (2551). การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- วิไลวรรณ ปันส่วน. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล บรรยากาตองค์การกับคุณภาพบริการโรงพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาพยาบาลมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริประภา อุณหเลขกะ. (2551). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาต่อผลการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ศึกษาศึกษา, กระทรวง. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สมสมัย วิสูตรรุจิรา. (2545). การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนตามแนว ทฤษฎีการสอนแบบอรรถฐานกับการสอนเขียนตามคู่มือครู. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต. (การมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- สมัย มณีจักร. (2555). การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนโยนิโสมนสิกการกับรูปแบบการสอนซิปปา. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุนีย์ ผงยุติปี. (2546). ผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สุภารัตน์ ท้าวบุญชู. (2546). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบไตรสิกขาและการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2545). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและการเรียนรู้การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพการพิมพ์.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก, “มัชฌิมาปฏิปทา : สายกลางสองมิติ” ในคอดัมภ์ธรรมะใต้ธรรมาสน์, (หนังสือพิมพ์ข่าวสด 24 กุมภาพันธ์ 2549), หน้า 29.
- สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2553. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อุบล นนทฤทธิ. (2553). ผลการสอนแบบไตรสิกขา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 43102 สาระพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีธวัชวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินญาการศึกษาสาตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Anastasi, Anne. (1982). *Psychological Testing Athed*. New York: Macmillan Pulishing.

Bloom, S. (1982). *Human Characteristics and school Learning*. New York: Mc Graw-Hill.

Coon, Francis James. (1983). **Education of Psychology Exploration and Application.**

New York: West Publishing.

Newman, William R. and M Newman. (1983). **Principle of psychology.** Illinois The Dorsey.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เวลาเรียน 1 ชั่วโมง

เรื่อง โอวาท 3 : อบายมุข 6

ปีการศึกษา 2555

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ.ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

มฐ.ส 1.1 ป.6/7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับ-ถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุข และสิ่งเสพติด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความหมายของอบายมุข 6 ได้
2. บอกโทษของอบายมุข 6 ได้
3. นำหลักธรรมที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงจากอบายมุข 6 ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่า

สาระสำคัญ

อบาย แปลว่า ความเสื่อม ความฉิบหาย มุข แปลว่า ปาก อบายมุข จึงแปลได้ว่า ปากทางแห่งความเสื่อมอบายมุขเป็นอุปสรรคใหญ่ในการทำงานให้เสร็จ ดังนั้นอบายมุข 6 ก็คือ 1) ดื่มน้ำเมา 2) เที่ยวกลางคืน 3) ดูการละเล่นเป็นนิจ 4) เล่นการพนัน 5) คบคนชั่วเป็นมิตร 6) เกียจคร้านในการทำงาน เนื่องจากมันเป็น “ปากทาง” เราจึงมักมองไม่เห็นความเสื่อม เพราะตัวความเสื่อมจริงๆ มันอยู่ “ปลายทาง” ซึ่งเรายังมองไม่เห็น แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและท่านผู้รู้ทั้งหลายมองเห็นอย่างชัดเจน

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของอบายมุข 6
2. สาระของอบายมุข 6
3. โทษของอบายมุข 6
4. การนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงจากอบายมุข 6 ไปใช้ให้เป็นประโยชน์

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ชำนาญ

ผู้เรียนร่วมกันท่องบทร้อยกรองเรื่องผีร้าย 6 ตัว (อบายมุข 6) เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน แล้วสนทนาแสดงความคิดเห็น ผู้สอนพูดเชื่อมโยงสู่สาระการเรียนรู้

2. ชำนาญ

2.1 ศิลศึกษา ให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบ สำรวมกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยพร้อมกัน

2.2 จิตตศึกษา ให้ผู้เรียนรวมจิตใจ ทำจิตให้ตั้งมั่น ผู้เรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ ด้วยการนั่งสมาธิกำหนดลมหายใจเข้า-ออก ใช้เวลา 5 นาที แล้วแผ่เมตตา

2.3 ปัญญาศึกษา

2.3.1 ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 – 6 คน ผู้เรียนทุกกลุ่มรับใบความรู้ ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟัง โดยให้ผู้เรียนจดบันทึกตามไปด้วย หลังจากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอบายมุข 6 จากห้องสมุดหรือแหล่งข้อมูลสารสนเทศ โดยเน้นให้ศึกษาเฉพาะอบายมุข 6 เท่านั้น แล้วให้เขียนรายงานแบบย่อๆ มาส่ง

2.3.2 แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยผู้สอนคอยให้กำลังใจและคอยเสริมหากเห็นว่ามีจุดบกพร่อง มีข้อที่ควรเพิ่มเติม ผู้สอนช่วยเติมเต็มให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างชัดเจน

2.3.3 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสนทนาถึงโทษของอบายมุข 6 และการหลีกเลี่ยงจากอบายมุข 6 แล้วให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำลงในใบงานที่ 1 เรื่องอบายมุข 6 ผู้เรียนเขียนประสบการณ์ของตนเอง หรือเรื่องราวของผู้อื่นที่ได้รับรู้มาเกี่ยวกับการทำผิดหลักธรรม และผลเสียที่เกิดขึ้น และวิธีแก้ปัญหา

2.3.5 ผู้เรียนออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน โดยเล่าเรื่องราวที่เขียนให้เพื่อนฟัง ผู้สอนและเพื่อนนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น

3. ขั้นสรุป

ผู้เรียนร่วมกันสรุป โดยการท่องบทร้อยกรองเรื่องผีร้ายหกตัว (อบายมุข 6) อีกครั้ง ผู้สอนช่วยสรุปเพิ่มเติมในข้อที่บกพร่อง โดยสุ่มถามนักเรียนเป็นบางคน เพื่อเป็นการสรุปความเข้าใจไปในตัว

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ห้องสมุด/แหล่งสารสนเทศของโรงเรียน
2. บทร้อยกรองเรื่องผีร้าย 6 ตัว
3. ใบความรู้เรื่องอบายมุข 6
4. ใบงานเรื่องอบายมุข 6

การวัดผล/ประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การวัด
1. บอกความหมายของอบายมุข 6 ได้	ตรวจรายงานการค้นคว้าของกลุ่มจาก แหล่งข้อมูลสารสนเทศ	รายงานกลุ่ม	ร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์
2. บอกโทษของอบายมุข 6 ได้	- ตรวจใบงานเรื่องอบายมุข 6	- ใบงานเรื่องอบายมุข 6	ร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์
3. นำหลักธรรมที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงจากอบายมุข 6 ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในการร่วมอภิปราย - ประสพการณ์วิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน ถาม/ตอบในชั้นเรียน	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม - แบบสังเกตประสพการณ์วิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์ - ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

บทร้อยกรอง

ผีร้าย 6 ตัว (อบายมุข 6)

ไม่ทราบนามผู้แต่ง

ผี ๖ ตัว
ทางสู่ความฉิบหาย

ผีตัวที่หนึ่ง	ชอบดื่มสุรา	เป็นอาเจียน
ไม่ชอบกิน	ข้าวปลา	เป็นอาหาร

ผีตัวที่สอง	ชอบเที่ยว	ยามวิกาล
ไม่รักบ้าน	รักลูก	รักเมียตน

ผีตัวที่สาม	ชอบดู	การละเล่น
ไม่ละเว้น	บาร์คลับ	ละครโขน

ผีตัวที่สี่	ชอบคบคนชั่ว	มัวกับโจร
หนีไม่พ้น	อาญา	ตราแผ่นดิน

ผีตัวที่ห้า	ชอบเล่นม้า	กีฬาบัตว
สารพัด	ถั่วไป	ไฮโลสิ้น

ผีตัวที่หก	ชอบเกียดจรัณ	การทำกิน
มีทั้งสิ้น	หกผี	อัปรีภัย

จากหนังสือชุดอบรมหลักสูตร การจัดฝึกอบรมคุณธรรม

2 คืน 3 วัน “ค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม” วัดปัญญาบันฑิตาราม

ใบความรู้

เรื่อง อบายมุข 6

อบายมุข 6 คือ หนทางแห่งความเสื่อมหรือปากทางแห่งความเสื่อม เป็นทางแห่งความเดือดร้อนและความพินาศ และเป็นเหตุของความสูญสิ้น ทำลายทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด มีการกระทำ 6 อย่างดังนี้

1. ติดสุราและของมีเงินเมา ➡ เสียทรัพย์สิน เกิดการทะเลาะวิวาท ปัญญาเสื่อมลง
2. ชอบเที่ยวกลางคืน ➡ ไม่รักษาตนเอง ครอบครวั และทรัพย์สินสมบัติ
3. ชอบดูการละเล่น ➡ ทำให้การงานเสียหาย เพราะเสียเวลาไปดูการละเล่นต่างๆ
4. ติดการพนัน ➡ ทรัพย์สินหมดไป ไม่มีใครอยากได้เป็นคู่ครอง
5. คบคนชั่วเป็นมิตร ➡ จะกลายเป็นคนชั่วไปด้วย
6. เกียจคร้านทำการงาน ➡ จะเป็นคนที่ยกเหตุต่างๆ เช่น หนาวนัก ร้อนนัก หิวนัก มาอ้างเพื่อจะไม่ทำงาน

การประพฤติตนดังตัวอย่างเช่นนี้ จะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง และวงศ์ตระกูล แต่เราสามารถหลีกเลี่ยงความเสื่อมนี้ได้ โดยเริ่มต้นที่ไม่คบคนชั่วเป็นเพื่อน จะได้ไม่ชักชวนพาเราไปทำความผิด

ใบงาน เรื่อง อบรมมุข 6

ให้นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับอบรมมุข 6 ว่าอบรมมุขแต่ละประเภทมีโทษอย่างไรบ้าง นักเรียนมีวิธีหลีกเลี่ยงอบรมมุขแต่ละประเภทอย่างไร แล้วบันทึกผลการอภิปรายลงในตาราง

ตารางบันทึก

ชื่ออบรมมุข	โทษ	วิธีหลีกเลี่ยง
สุรา/ยาเสพติด (ยาบ้า/ยาไอซ์/น้ำใบกระท่อม)		
เที่ยวกลางคืน		
เล่นเกม/อินเทอร์เน็ต/สื่อลามกอนาจาร		
ติดการพนัน		
คบคนชั่วเป็นมิตร		
เที่ยวจรั้งการงาน		

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่มที่.....

สมาชิกภายในกลุ่ม 1. .... 2. ....
3. .... 4. ....
5. .... 6. ....

ลำดับที่	พฤติกรรม	ระดับคุณภาพ		
		3	2	1
1	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
2	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
3	รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
4	มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
5	ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../...../

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ = ดี ได้ 3 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง = พอใช้ ได้ 2 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้งหรือน้อยครั้ง = ปรับปรุง ได้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
11 - 15	ดี
6 - 10	พอใช้
1 - 5	ปรับปรุง

**แบบประเมินผลงาน
(รายงาน)**

กลุ่มที่ .....

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนน			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1. ตรงจุดประสงค์ที่กำหนด				
2. มีความถูกต้องสมบูรณ์				
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
4. มีความเป็นระเบียบ				
5. เสร็จตามเวลาที่กำหนด				
รวมคะแนนเต็ม 20 คะแนน ได้	คะแนน			

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
16 - 20	ดีมาก
11 - 15	ดี
6 - 10	พอใช้
1 - 5	ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน : นักเรียนได้คะแนน ระดับดีขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เวลาเรียน 1 ชั่วโมง

เรื่อง โอวาท 3 : กุศลมูล 3

ปีการศึกษา 2555

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ.ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายกุศลมูล 3 ได้
2. บอกประโยชน์/ผลดีของการปฏิบัติตนตามกุศลมูล 3 ได้
3. นำหลักธรรมกุศลมูล 3 ไปใช้แก้พฤติกรรมที่ไม่ดีของตนได้

สาระสำคัญ

กุศลมูล 3 หมายถึง รากเหง้าแห่งความดี หรือต้นเหตุของความดี ได้แก่ อโลภะความไม่โลภ อโทสะ ความไม่โกรธ และอโมหะความไม่หลง เป็นเหตุให้คุณงามความดีของมนุษย์เจริญออกมา และเป็นเหตุแห่งความสุข กุศลมูล 3 นี้ เป็นกุศลธรรมที่ส่งเสริมความดีของมนุษย์ ฉะนั้นควรฝึกฝนให้มีในจิตใจ

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของกุศลมูล 3
2. ประโยชน์/ผลดีของกุศลมูล 3
3. วิธีปฏิบัติตามหลักธรรมกุศลมูล 3

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นนำ

ผู้สอนตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนตอบเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้ 1) วันนี้ผู้เรียนทำความดีอะไรบ้าง 2) เมื่อผู้เรียนกระทำในสิ่งดังกล่าวแล้วมีความรู้สึกอย่างไร 3) ผู้เรียนทราบหรือไม่ว่าการทำความดีของตนนั้นมีต้นเหตุมาจากอะไร

2. ขั้นสอน

2.1 ศิลปศึกษา ให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบ สำนวณกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยพร้อมกัน

2.2 จิตตศึกษา ให้ผู้เรียนรวมจิตใจ ทำจิตให้ตั้งมั่น ผู้เรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ ด้วยการนั่งสมาธิกำหนดลมหายใจเข้า-ออก ใช้เวลา 5 นาที แล้วแผ่เมตตา

2.3 ปัญญาศึกษา

2.3.1 ผู้เรียนรับใบความรู้เรื่องกุศลมูล 3 แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น ถึงความหมาย ประโยชน์ และการปฏิบัติตามหลักกุศลมูล 3 เพื่อนำไปแก้พฤติกรรมที่ไม่ดีของตน ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ 1 ในใบงานเรื่องกุศลมูล 3

2.3.2 ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการทำความดีของผู้ตนมาคนละ 1 อย่าง แล้วให้เพื่อน ร่วมกันวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมของคนใด ที่แสดงความไม่โลภ ความไม่โกรธและไม่ความไม่หลง ผู้สอนชื่นชมในการทำความดีของแต่ละคน และช่วยเสริมผลการวิเคราะห์ ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ 2 ในใบงานเรื่องกุศลมูล 3

2.3.3 ผู้สอนสุ่มเรียกผู้เรียนประมาณ 4-5 คน ออกมานำเสนอผลงานจากใบงาน

3. ขั้นสรุป

ผู้เรียนร่วมกันสรุปความหมาย ประโยชน์และหลักการปฏิบัติของหลักธรรมกุศลมูล 3 ผู้สอนช่วยสรุปเพิ่มเติมในข้อที่บกพร่อง โดยสุ่มถามนักเรียนเป็นบางคน เพื่อเป็นการสรุปความ เข้าใจไปในตัวและให้ผู้เรียนเขียนแผนผังความคิดเป็นการสรุปถึงองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรม การเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ใบความรู้เรื่องกุศลมูล 3
2. ใบงานเรื่องกุศลมูล 3

การวัดผล/ประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การวัด
1. อธิบายความหมายกุศลมุต 3 ได้	ตรวจสอบรูปความรู้แผนผังความคิด	แผนผังความคิด	ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์
2. บอกประโยชน์/ผลดีของการปฏิบัติตนตามกุศลมุต 3 ได้	- ตรวจสอบรูปความรู้แผนผังความคิด - สังเกตการร่วมอภิปรายกิจกรรมกลุ่ม	- แผนผังความคิด - แบบสังเกตการร่วมกิจกรรมกลุ่ม	- ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์ - ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
3. นำหลักธรรมกุศลมุต 3 ไปใช้แก้พฤติกรรมที่ไม่ดีของตนได้	ตรวจใบงาน เรื่องกุศลมุต 3	ใบงานเรื่องกุศลมุต 3	ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์

ใบความรู้ เรื่อง กุศลมูล 3

กุศลมูล 3 หมายถึง รากเหง้าแห่งความดี หรือต้นเหตุของความดี ได้แก่

1. อโลภะ หมายถึง ความไม่ยอภาคได้คือ ความไม่ยอภาคได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตนเองหรือสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิจะได้ ความไม่โลภ ทำให้จิตใจสงบ และทำให้เป็นผู้เสียสละ มีความเมตตาต่อผู้อื่นต้องฝึกอบรมจิตใจของตนเองให้ระงับความอยาก โดยไม่ปล่อยให้ตัณหาเข้าครอบงำ คนที่ไม่ยอภาคได้ของผู้อื่น ย่อมไม่ทำ ความชั่ว โดยการลักขโมยหรือคดโกง

▲ การมีสติไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ช่วยจัดความโลภ

2. อโทสะ หมายถึง ความไม่โกรธ ไม่คิดทำร้าย ผู้อื่น หรือไม่เคียดแค้น ผู้ที่ทำให้ไม่โกรธได้ จะ

ทำให้จิตใจบริสุทธิ์และมีความสุข พยายามฝึกอบรมจิตใจของตนให้มีเมตตา ปราณณาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักให้อภัยไม่เบียดเบียนกัน

3. อโมหะ หมายถึง ความไม่หลง และไม่มกมายในสิ่งที่ไม่มีความดี ความไม่หลงจะทำให้เป็นคนมี

สติปัญญาดี มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

ต้องฝึกอบรมจิตใจของตนให้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักบาปบุญคุณโทษ ผู้ที่ไม่หลงย่อมมีชีวิตที่เป็นสุข

ถ้าหากผู้ใดมีกุศลมูล 3 นี้เกิดขึ้นในจิตของตน กุศลอื่นที่ยังไม่เกิดก็จะเกิดขึ้น ส่วนกุศลที่เกิดขึ้นแล้วก็จะเจริญมากขึ้น

ใบงาน

เรื่อง กุศลมุล 3

กิจกรรมที่ 1 ให้นักเรียนแต่ละคน ตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. นักเรียนคิดว่าควรรนำหลักกุศลมุลข้อใดมาใช้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 เพื่อนชวนไปขโมยผลไม้ข้างบ้าน

.....

1.2 ถูกเพื่อนต่อว่าให้โกรธ

.....

1.3 เพื่อนชวนทดลองสูบบุหรี่

.....

1.4 เห็นเงินของคนอื่นวางไว้

.....

2. นักเรียนคิดว่าบุคคลที่นำหลักกุศลมุลไปใช้ในชีวิตประจำวันจะเกิดผลอย่างไร ?

.....

.....

.....

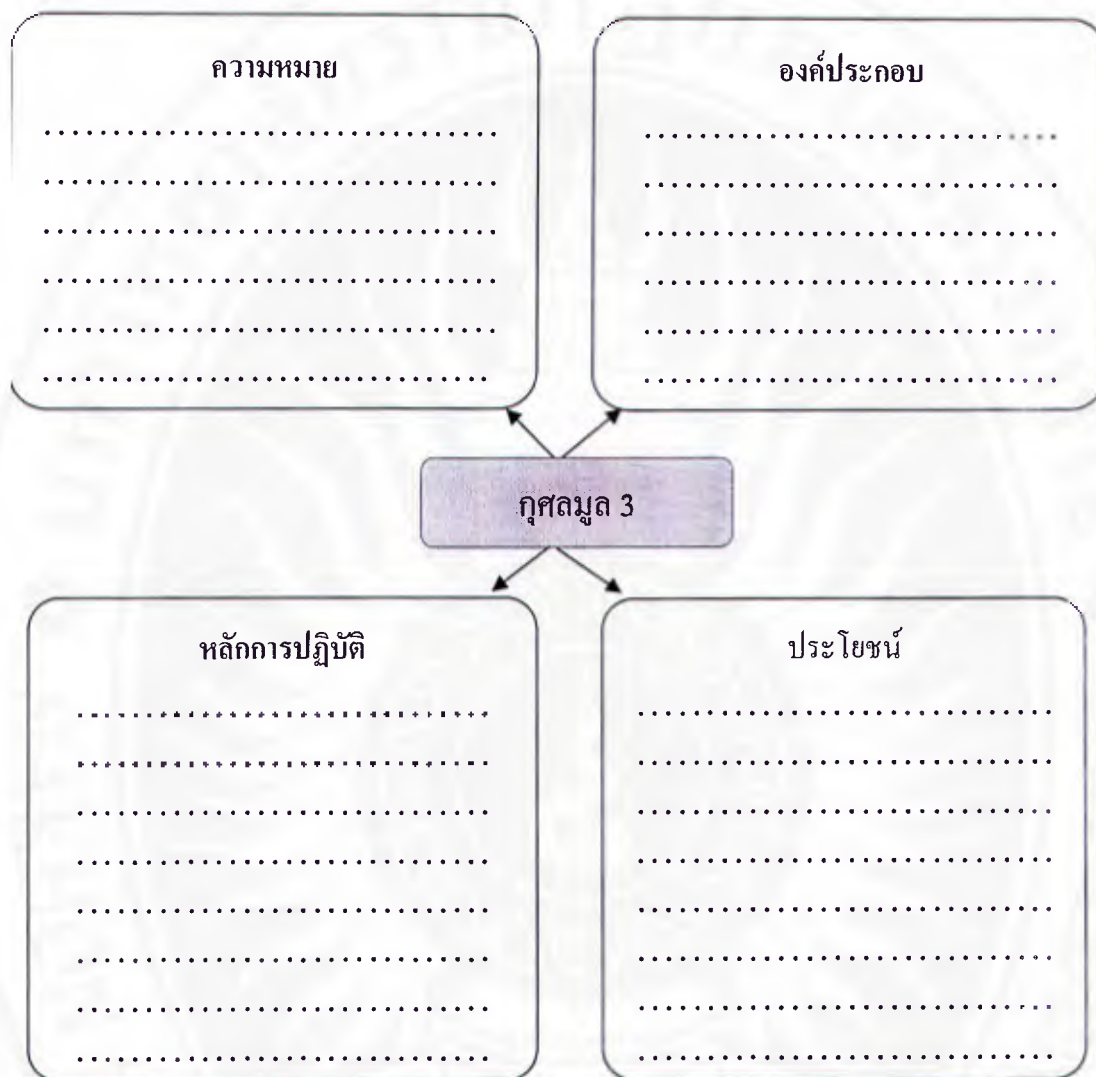
.....

กิจกรรมที่ 2 จากตารางที่กำหนดให้ ให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมใด ที่แสดงความไม่โลก ความไม่โกรธ ความไม่หลง โดยเขียนคำตอบลงในช่องว่างตามตารางที่กำหนดให้ถูกต้อง

พฤติกรรม	ผลการวิเคราะห์
1. น้อยเป็นคนไม่อาฆาตจองเวรกับใคร	
2. เล็กเป็นคนใจเย็นไม่วู่วาม	
3. นิดไม่กล่าวคำหยาบเมื่อถูกคนอื่นล้อเลียน	
4. ต้อยไม่ขโมยของของผู้อื่น	
5. เมื่อ ไต้งเจ็บป่วย ไต้งก็กินยา ไม่ไปหาหมอ	
6. นกไม่ตักอาหารจนล้นจาน	
7. ป้องเห็นครูทำกระเป๋าเงินหล่น ป้องรีบเก็บกระเป๋าแล้วส่งคืนให้ครู	
8. ชมพูไม่เคยไปเล่นเกมที่ร้านเกม เพราะชมพูคิดว่าอ่านหนังสือดีกว่า จะได้สอบได้คะแนนมากๆ	
9. แดงแผ่เมตตาให้สัตว์ทั้งหลายมีความสุข แม้แต่ศัตรู	
10. ตึกกราบพระเพื่อระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ไม่กราบเพื่อขอพรให้ตนเองสอบได้	

กิจกรรมที่ 3 ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด โดยสรุปการเรียนรู้เรื่องกุศลมุต 3 แล้วตอบคำถาม

1. กุศลมุต 3 หมายถึง

.....

2. กุศลมุต 3 มีประโยชน์คือ

.....

.....

3. วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับกุศลมุต 3 ดังนี้ คือ .....

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

ลำดับที่	พฤติกรรม	ระดับคุณภาพ			
		4	3	2	1
1	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น				
2	ความตั้งใจเรียน				
3	การแสดงผล/การวิเคราะห์				
4	การตั้งใจทำงาน				
5	มีวินัยในการเรียน				
รวม					

ลงชื่อ

ผู้ประเมิน

...../...../...../

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่สอดคล้องกับรายการประเมินสมบูรณ์ชัดเจน	ได้	4 คะแนน
พฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่	ได้	3 คะแนน
พฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน	ได้	1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
17 - 20	ดีมาก
13 - 16	ดี
9 - 12	พอใช้
5-8	ปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เวลาเรียน 1 ชั่วโมง

เรื่อง โอวาท 3 : การทำจิตให้บริสุทธิ์

ปีการศึกษา 2555

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

มฐ.ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายของการทำจิตให้บริสุทธิ์ได้
2. บอกประโยชน์ของการทำจิตให้บริสุทธิ์ได้
3. บอกวิธีปฏิบัติและปฏิบัติเพื่อทำจิตให้บริสุทธิ์ได้

สาระสำคัญ

การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมายถึง การชำระหรือล้างจิตใจให้สะอาดหมดจดจากสิ่งอันเป็นเครื่องเศร้าหมองที่เรียกว่ากิเลส การฝึกสติและสมาธิจึงเป็นวิธีการที่ทำให้จิตบริสุทธิ์ได้ เป็นการบริหารจัดการที่มีประโยชน์ ช่วยทำให้จิตใจสงบ ลดความตึงเครียด และทำให้เกิดปัญหาในการทำงานต่างๆ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของการทำจิตให้บริสุทธิ์
2. ประโยชน์ของการทำจิตให้บริสุทธิ์
3. วิธีปฏิบัติเพื่อทำจิตให้บริสุทธิ์

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นนำ

ผู้สอนนำผู้เรียนไปสู่ห้องจริยธรรมของโรงเรียนซึ่งไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครม เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ผู้สอนเริ่มตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนตอบเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้ 1) ผู้เรียนทราบหรือไม่ว่ามนุษย์มีองค์ประกอบกี่ส่วน 2) ผู้เรียนเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่าจิตเป็นนายกายเป็นบ่าวหรือไม่ น่าจะหมายถึงอะไร 3) เรามีวิธีชำระร่างกายให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยการอาบน้ำ แล้วเราจะชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยวิธีใดได้บ้าง

2. ขั้นสอน

2.1 ศีลศึกษา ให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบ สำนวณกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ จุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

2.2 จิตศึกษา ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติตามวิธีฝึกจิตให้บริสุทธิ์ โดยการให้ผู้เรียนสวดมนต์แปล แผ่เมตตา (การสวดมนต์นั้นผู้สอนให้ผู้เรียนกล่าวคำนมัสการพระรัตนตรัย บทสรรเสริญพระพุทธรูป บทสรรเสริญพระธรรมคุณ บทสรรเสริญพระสังฆคุณ) หลังจากนั้นให้ผู้เรียนหลับตาพอสบาย ตั้งศูนย์กลางสมาธิไว้ที่ลมหายใจ ให้สังเกตว่าลมกระทบตรงไหนชัดเจน ก็ให้กำหนดจุดนั้นเพียงจุดเดียว เช่น บริเวณช่องจมูก โปรงจมูก หรือริมฝีปากบน เป็นต้น ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่า เมื่อลมหายใจเข้า ก็ให้กำหนดว่า “เข้า” เมื่อหายใจออกก็ให้จิตกำหนดว่า “ออก” นักเรียนอาจภาวนาในใจเวลาหายใจเข้าว่า “พุท” และเวลาหายใจออกว่า “โฮ” เป็น พุทโฮ เรื่อยไปจนจิตสงบก็ได้ หรือนักเรียนอาจใช้วิธีนับเลขก็ได้ โดยเวลาหายใจเข้าและออกจนสุดแล้ว เริ่มนับหนึ่งใหม่ ทั้งนี้ควรนับเฉพาะตอนหายใจออกก็พอ ตอนหายใจเข้าไม่ต้องนับ ระหว่างนับหนึ่งถึงสิบ ต้องคอยระวังอย่าให้เผลอ ถ้าเผลอก็ให้ตั้งต้นนับใหม่ทำเรื่อยไปจนกว่าจะมีสติสมาธิ แน่วแน่ ใช้เวลาทำสมาธิเวลา 10-15 นาที

2.3 ปัญญาศึกษา

2.3.1 ผู้เรียนทุกคนรับใบความรู้เรื่องการทำให้บริสุทธิ์และวิธีฝึกจิตให้บริสุทธิ์ ให้ผู้เรียนอ่านใบความรู้พร้อมกันโดยฝึกสติไปด้วยในการอ่าน ไม่ใจลอยหรือเผลอสติ แล้วผู้สอนอธิบายให้ฟังอีกครั้งเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจดบันทึก แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นถึงความหมาย ประโยชน์และวิธีปฏิบัติเพื่อให้จิตบริสุทธิ์

2.3.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการฝึกจิต เพื่อให้รู้เท่าทันต่อกิเลสในทางโลก ความโกรธ และความหลง หรือเมื่อเผชิญต่อสิ่งต่างๆ ที่มากระทบ จากนั้นผู้สอนสรุปให้ผู้เรียนฟังว่า การฝึกจิตให้สงบจะนำมาซึ่งความสุข เราจึงควรฝึกจิตให้บริสุทธิ์ ผู้เรียนทำใบงานเรื่องการทำให้จิตให้บริสุทธิ์วิธีฝึกจิตให้บริสุทธิ์ กิจกรรมที่ 1

2.3.3 ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติและประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ ตามวิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์โดยการสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา นั่งสมาธิ ฝึกสติในการฟัง อ่าน คิด ถาม และเขียน ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกสรุปผลการปฏิบัติในใบงานเรื่องการทำจิตใจให้บริสุทธิ์วิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์ กิจกรรมที่ 2

3. ขั้นสรุป

ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปความหมาย ประโยชน์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้จิตใจบริสุทธิ์ ผู้สอนช่วยเสริมให้ความรู้และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ และเน้นย้ำให้ผู้เรียนฝึกสติและสมาธิเป็นประจำ เพื่อให้จิตใจสงบ และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ห้องจริยธรรมของโรงเรียน
2. ใบความรู้เรื่องการทำใจให้บริสุทธิ์และวิธีฝึกใจให้บริสุทธิ์
4. ใบงานเรื่องการทำใจให้บริสุทธิ์และวิธีฝึกใจให้บริสุทธิ์

การวัดผล/ประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การวัด
1. อธิบายความหมายของการทำจิตให้บริสุทธิ์ได้	ใบงานการทำจิตใจให้บริสุทธิ์วิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์	ตรวจใบงาน	ร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์
2. บอกประโยชน์ของการทำจิตให้บริสุทธิ์ได้	ใบงานการทำจิตใจให้บริสุทธิ์วิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ 2	ตรวจใบงาน กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ 2	ร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์
3. บอกวิธีปฏิบัติและปฏิบัติเพื่อทำจิตให้บริสุทธิ์ได้	สังเกตและประเมินผลการปฏิบัติการสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา นั่งสมาธิ ฝึกสติในการฟัง	แบบสังเกต	ระดับ คุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

ใบความรู้

เรื่องการทำจิตใจให้บริสุทธิ์และวิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์

การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมายถึง การชำระหรือล้างจิตใจให้สะอาดหมดจดปราศจากสิ่งอันเป็นเครื่องเศร้าหมอง เป็นโอวาทข้อที่ 3 ของหัวใจพระพุทธศาสนาที่เน้นการไม่ทำความชั่วทางใจ เรียกว่า มโนสุจริต ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกายสุจริตและวจีสุจริต

วิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์

1. สวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตาอย่างสม่ำเสมอ
2. ศึกษาให้เข้าใจในเรื่องสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญาอย่างจริงจัง
3. ศึกษาให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา

อย่างถูกต้อง

4. ฝึกให้มีสติในการฟัง อ่าน คิด ถามและเขียนอย่างถูกวิธี

ประโยชน์ของการฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์

1. สามารถเรียนหนังสือได้ผลดีเพิ่มขึ้น ได้คะแนนสูง เพราะมีจิตใจสงบ จึงทำให้แม่นยำและดีขึ้นกว่าเดิม
2. ทำสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น ไม่ค่อยผิดพลาด เพราะมีสติสมบูรณ์ขึ้น
3. สามารถทำงานได้มากขึ้น และได้ผลดีอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ทำให้โรคร้ายไข้เจ็บบางอย่างหายไป
5. ทำให้เป็นคนมีอารมณ์เยือกเย็น มีความสุขใจได้มาก มีผิวพรรณผ่องใส มีจิตใจเบิกบาน และมีอายุยืน
6. ทำให้อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข เช่นถ้าอยู่ในโรงเรียนก็ทำให้เพื่อนๆ และครูพลอยได้รับความสุข ถ้าหากอยู่ในบ้านก็ทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข ถ้าอยู่ในที่ทำงานก็ทำให้เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาพลอยได้รับความสุขไปด้วย
7. สามารถเผชิญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้อย่างใจเย็น รวมทั้ง สามารถแก้ไขความยุ่งยาก และความเดือดร้อนวุ่นวายในชีวิตได้ด้วยวิธีอันถูกต้อง
8. สามารถกำจัดนิเวศที่รบกวนจิตใจได้ หรืออย่างน้อยก็ทำให้เบาบางลงได้
9. ถ้าทำได้ถึงขั้นสูงก็ย่อมได้รับความสุขอันเลิศยิ่ง และอาจสามารถได้อ่านาจิตที่พิเศษ เช่น รู้ใจคนอื่น เป็นต้น
10. ทำให้เป็นพื้นฐานโดยตรงในการเจริญวิปัสสนา

ใบงาน

เรื่อง การทำจิตใจให้บริสุทธิ์วิธีฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์

กิจกรรมที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามที่กำหนดให้ถูกต้อง

1. จิตคืออะไร สำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. เพราะเหตุใด การฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นสิ่งที่ควรทำ

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้าเราไม่มีสติและสมาธิในการเรียน จะเกิดผลอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การฝึกจิตใจให้บริสุทธิ์ มีประโยชน์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ให้นักเรียนเขียนสรุปผลของการปฏิบัติที่ได้จากการสวดมนต์ แผ่เมตตา และ นั่งสมาธิ

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

ลำดับที่	พฤติกรรม	ระดับคุณภาพ			
		4	3	2	1
1	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น				
2	ความตั้งใจเรียน				
3	การแสดงผล/การวิเคราะห์				
4	การตั้งใจทำงาน				
5	มีวินัยในการเรียน				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่สอดคล้องกับรายการประเมินสมบูรณ์ชัดเจน	ได้	4 คะแนน
พฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่	ได้	3 คะแนน
พฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน	ได้	1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
17 - 20	ดีมาก
13 - 16	ดี
9 - 12	พอใช้
5-8	ปรับปรุง

ภาคผนวก ข

ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในแผน

และคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

โดยผู้เชี่ยวชาญ

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
จุดประสงค์การเรียนรู้								
1. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
2. สอดคล้องกับสาระสำคัญ	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
3. สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
สาระสำคัญ								
4. สอดคล้องกับมาตรฐาน	+1	+1	0	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
5. สอดคล้องกับตัวชี้วัดและ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
จุดประสงค์การเรียนรู้								
6. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7. สอดคล้องกับสาระสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
กระบวนการจัดการเรียนรู้								
8. สอดคล้องกับตัวชี้วัดและ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
จุดประสงค์การเรียนรู้								
9. สอดคล้องกับสาระสำคัญ	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
10. สอดคล้องกับนิยามศัพท์การ	0	+1	+1	0	+1	3	.60	ใช้ได้
จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา								
สื่อและแหล่งเรียนรู้								
11. สอดคล้องกับตัวชี้วัดและ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
จุดประสงค์การเรียนรู้								
12. สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
การวัดผลประเมินผล								
13. สอดคล้องกับตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
14. สอดคล้องกับกิจกรรมจัดการเรียนรู้	0	+1	+1	+1	0	3	.60	ใช้ได้

ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาโดยผู้เชี่ยวชาญ
 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	1	2	3	4	5			
ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้								
1. ครอบคลุมพฤติกรรมของการเรียนรู้ด้านกระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4	4	5	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ทุกข้อสามารถวัดและประเมินผลได้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
3. จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อสามารถปฏิบัติให้บรรลุได้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดเหมาะสมกับเวลา เนื้อหา และวัยของผู้เรียน	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
5. ตัวชี้วัดเหมาะสมกับจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
สาระสำคัญ								
6. เหมาะสมกับตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
7. เหมาะสมกับชั้นเรียน	4	4	5	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
8. มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน	4	4	5	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
9. เหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอนและวัยของผู้เรียน	4	4	5	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
กระบวนการจัดการเรียนรู้								
10. กระบวนการจัดการเรียนรู้ตรงตามขั้นตอนที่กำหนด	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	1	2	3	4	5			
11. ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ ของผู้เรียน	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
12. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกลุ่ม	4	4	5	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
13. เป็นกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนทุก คนมีส่วนร่วม สื่อและแหล่งเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
14. เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
15. ให้สาระความรู้ตรงกับแผน การจัดการเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
16. ให้สาระการเรียนรู้ถูกต้อง มีคุณค่า ทางวิชาการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
17. ครอบคลุมตัวชี้วัดและ จุดประสงค์การเรียนรู้	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
18. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการ ประเมิน	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด
19. วิธีการวัดและเกณฑ์การวัดผล ชัดเจน	4	5	4	5	5	4.60	.55	มากที่สุด

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา เรื่อง โอวาท 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

*****

คำชี้แจง

- แบบทดสอบตอนนี้เป็นแบบเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก มีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที
- ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมาย (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องในกระดาษคำตอบ

- โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 อย่างคือข้อใด

ก. ทาน ศีล ภาวนา	ข. ศีล สมาธิ ปัญญา
ค. ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์	ง. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
- การมีสติสัมปชัญญะสอดคล้องกับศีลข้อใด

ก. ศีลข้อ 5	ข. ศีลข้อ 2
ค. ศีลข้อ 3	ง. ศีลข้อ 4
- คำกล่าวที่ว่า “อมพระมาพูดก็ไม่เชื่อ” หมายถึงคนประเภทใด

ก. คนส่อเสียด	ข. คนโกหก
ค. คนตลก	ง. คนเพ้อเจ้อ
- การรักษาศีล มีประโยชน์แก่ใคร

ก. ตนเอง	ข. ครอบครัว
ค. ประเทศชาติ	ง. ถูกทุกข้อ
- ศีลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างไร

ก. ช่วยให้ทำแต่สิ่งที่ดีงาม	ข. ช่วยจำแนกคนดีกับความชั่ว
ค. ช่วยให้ใช้ความคิดถูกต้อง	ง. ช่วยให้ปฏิบัติด้วยความตั้งใจ
- ความไม่เลินเล่อในการทำงาน เป็นอาการของเบญจธรรมข้อใด

ก. ความมีสัจย์	ข. เมตตา – กรุณา
ค. สัมมาอาชีวะ	ง. ความมีสติรอบคอบ

7. คนที่ตั้งใจไหว้พระสวดมนต์มิได้ขาดตักบาตรทุกเช้าเชื่อว่าประพาศิเบญจธรรมข้อใด
ก. ความไม่ประมาทในธรรม	ข. ความไม่เกิ่นเลื้อในการทำงาน
ค. ความเที่ยงธรรม	ง. ความซื่อสัตย์
8. เดี่ยวนี้มีแต่ข้าวฆ่ากันตายทุกวันเพราะคนเราขาดศีลธรรมข้อใด
ก. ศีลข้อที่ 1-เมตตากุณา	ข. ศีลข้อที่ 2-สัมมาอาชีวะ
ค. ศีลข้อที่ 3-ความสำรวมในกาม	ง. ศีลข้อที่ 5-ความมีสติรอบคอบ
9. ข้อใด ไม่เข้าลักษณะการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ
ก. กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทำขนมขาย	ข. คนจนเล่นหวย คนรวยเล่นหุ้น
ค. ทำดำไยอบแห้งส่งต่างประเทศ	ง. ทำงานเก็บกวาดขยะตามท้องถนน
10. อะไรเป็นมูลเหตุในการให้คนประพาศิ
ก. โลกะ โทสะ โมหะ	ข. ราคะ โทสะ โมหะ
ค. อโลกะ อโทสะ อโมหะ	ง. ศีล สมာธิ ปัญญา
11. ข้อใดแสดงถึงอโทสะ
ก. รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย	ข. ปัญญาประจูดังอาวุธ
ค. นกน้อยทำรังแต่พอตัว	ง. จงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
12. กุศลมูลข้อใด เป็นเหตุให้คนบำเพ็ญทานเพื่อกำจัดความ โลก
ก. อโลกะ	ข. อโทสะ
ค. อโมหะ	ง. ถูกทุกข้อ
13. อกุศลมูล หมายถึงข้อใด
ก. พื้นฐานความดี	ข. วิธีการขจัดความชั่ว
ค. มูลเหตุของความชั่ว	ง. ผู้ที่มีความประพาศิชั่ว
14. ข้อใดเป็นมูลเหตุของการประพาศิผิดของคนมากที่สุด
ก. โลกะ โทสะ โมหะ	ข. มานะ โทสะ โมหะ
ค. ราคะ โทสะ โมหะ	ง. ตัณหา ราคะ ทิฎฐิ
15. สิ่งที่เป็นปฏิปักษ์ต่อโลกะ คืออะไร
ก. ปัญญา	ข. สันโดษ
ค. เมตตา	ง. พาหุสัจจะ
16. ผู้ค้ายาเสพติด มีจิตประกอบด้วยอกุศลมูลข้อใดมากที่สุด
ก. โลกะ โทสะ	ข. โลกะ โมหะ
ค. โทสะ โมหะ	ง. โลกะ โทสะ โมหะ

26. ไคร้มักจะอ้างว่า “หนาวนักรู้หนัก ร้อนหนัก ยังเข้าอยู่” แล้วไม่ทำงาน
- ก. คนป่วย
ข. คนเกียจคร้าน
ค. คนอดนอน
ง. คนขยันเรียน
27. บุคคลจะเป็นผู้มีปัญญาพละได้ ต้องปฏิบัติตามข้อใด
- ก. พุดจริง
ข. มีความอดทน
ค. ช่วยเหลือผู้อื่น
ง. หมั่นศึกษาหาความรู้
28. การทำตนเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น แสดงว่ามี คุณธรรมในพละ 4 ข้อใด
- ก. สัจหพละ
ข. ปัญญาพละ
ค. วิริยะพละ
ง. อดวิชชพละ
29. ความขยันหมั่นเพียรไม่เกียจคร้าน คือ
- ก. ปัญญาพละ
ข. อดวิชชพละ
ค. วิริยะพละ
ง. สัจหพละ
30. ปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะชื่อว่าเคารพในการศึกษามากที่สุด
- ก. ขยันไปโรงเรียน
ข. ขยันอ่านหนังสือ
ค. ขยันหาความรู้ใหม่ๆ เสมอ
ง. ขยันทำการบ้าน
31. การที่เราหมั่นฝึกสติอยู่ตลอดเวลาแสดงว่าเรามีความเคารพในสิ่งใด
- ก. เคารพในการศึกษา
ข. เคารพในพระพุทธเจ้า
ค. เคารพในการปฏิสังขาร
ง. เคารพในความไม่ประมาท
32. การที่นักเรียนเชื่อว่า นรก สวรรค์ มีจริงแล้วเร่งรีบทำบุญตามกำลังศรัทธา แสดงว่านักเรียนมีความเคารพในเรื่องใด
- ก. ในพระพุทธเจ้า
ข. ในพระธรรม
ค. ในพระสงฆ์
ง. ในความไม่ประมาท
33. สำนวนที่ว่า “รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา ภายหน้าเติบโตใหญ่ได้งานทำ” จัดเข้าในถวระใด
- ก. เคารพในพระพุทธเจ้า
ข. เคารพในพระธรรม
ค. เคารพในการศึกษา
ง. เคารพในการปฏิสังขาร
34. ข้อใดเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์ที่ดีที่สุด
- ก. จอมยินดีตรงฟังความเคารพเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี
ข. จ้อยปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทในโอกาสต่างๆ
ค. จุ่มประดับธงชาติไว้ที่หน้าบ้านในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของในหลวง
ง. จ้อยรีบเดินหนีเมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี

35. ข้อใด ไม่จัดเป็นมงคลชีวิต
ก. มีวินัย	ข. ทำงานไม่มีโทษ
ค. ไม่ประมาทในธรรม	ง. คบคนชั่วเป็นมิตร
36. ข้อใด ไม่ใช่ องค์ประกอบของงานไม่มีโทษ
ก. ไม่ผิยศ	ข. ไม่ผิฉธรรม
ค. ไม่ขัดใจตัวเอง	ง. ไม่ผิศกกฎหมาย
37. เราควรทำงานอย่างไร จึงจะไม่ต้องเสียใจในภายหลัง
ก. ไปวัดฟังธรรมก่อน	ข. อ่านหนังสือให้มากๆ
ค. ฝึกทำงานให้เก่ง ไม่อู้งาน	ง. ใคร่ครวญดูก่อน แล้วจึงทำ
38. ใครทำการงานที่ไม่มีโทษ
ก. เก้เปิดร้านขายอาหารตามสั่ง	ข. พิมพ์เปิดร้านขายอาหารสัตว์ป่า
ค. บอลเปิดร้านขายสุราต่างประเทศ	ง. โต้ขยปิ่นเถื่อน
39. ข้อใด ไม่ใช่วิธีฝึกจิตให้บริสุทธิ์
ก. คิดที่จะเอาชนะคนอื่น	ข. สวดมนต์ไหว้พระ
ค. ฝึกให้มีสติในการฟัง	ง. ฝึกนั่งสมาธิและแผ่เมตตา
40. พฤติกรรมใดแสดงว่าผู้ปฏิบัติมีสมาธิ
-	
--
ก. จริยตั้งใจจะไปเดินเที่ยว
ข. กานดาปักผ้าเช็ดหน้าเพลินจนไม่ได้ยินเสียงแม่
ค. ปีติคิดว่างบเงินได้เพราะมีปีก
ง. สนธิตั้งใจทำการบ้าน

*****

เฉลยแบบทดสอบ

1. ค	2. ง
3. ข	4. ง
5. ก	6. ง
7. ง	8. ก
9. ข	10. ค
11. ก	12. ก
13. ค	14. ก
15. ข	16. ข
17. ข	18. ก
19. ก	20. ค
21. ข	22. ง
23. ข	24. ง
25. ก	26. ข
27. ง	28. ก
29. ค	30. ค
31. ง	32. ง
33. ค	34. ข
35. ง	36. ค
37. ง	38. ก
39. ก	40. ง

ภาคผนวก ง

ความเที่ยงตรง ความยากง่ายและอำนาจจำแนก

และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เรื่อง โอวาท 3

ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

ข้อ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	X	IOC	สรุปผล
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	0	+1	+1	0	+1	3	.60	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					X	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
24	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	0	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
31	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
34	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	+1	-1	4	.80	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
48	0	+1	+1	0	+1	3	.60	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	+1	-1	4	.80	ใช้ได้

ข้อ	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวม	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
51	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
52	+1	+1	+1	+1	-1	4	.80	ใช้ได้
53	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
55	+1	+1	+1	+1	-1	4	.80	ใช้ได้

ค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

ข้อที่	จำนวนคนตอบถูก		ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปผล
	กลุ่มสูง (Ru) (n=25)	กลุ่มต่ำ (Re) (n=25)			
1	18	3	.42	.60	ใช้ได้
2	12	1	.26	.44	ใช้ได้
3	21	15	.72	.24	ใช้ได้
4	22	11	.66	.44	ใช้ได้
5	25	20	.90	.20	ใช้ไม่ได้
6	24	9	.68	.64	ใช้ได้
7	22	10	.64	.48	ใช้ได้
8	24	19	.86	.20	ใช้ไม่ได้
9	16	2	.36	.55	ใช้ได้
10	20	5	.50	.60	ใช้ได้
11	16	2	.36	.56	ใช้ได้
12	21	6	.54	.60	ใช้ได้
13	22	13	.72	.32	ใช้ได้
14	22	11	.68	.48	ใช้ได้
15	12	6	.36	.24	ใช้ได้
16	12	5	.46	.52	ใช้ได้
17	18	5	.24	.40	ใช้ได้
18	16	7	.46	.36	ใช้ได้
19	19	7	.52	.48	ใช้ได้
20	19	2	.46	.60	ใช้ได้
21	19	6	.52	.48	ใช้ได้
22	17	3	.40	.56	ใช้ได้

ข้อที่	จำนวนคนตอบถูก		ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปผล
	กลุ่มสูง (Ru) (n=25)	กลุ่มต่ำ (Re) (n=25)			
23	19	10	.58	.36	ใช้ได้
24	25	15	.80	.40	ใช้ได้
25	19	3	.50	.52	ใช้ได้
26	18	8	.52	.40	ใช้ได้
27	19	2	.42	.68	ใช้ได้
28	22	12	.68	.40	ใช้ได้
29	17	0	.34	.68	ใช้ได้
30	22	17	.72	.32	ใช้ได้
31	24	10	.68	.56	ใช้ได้
32	20	11	.62	.36	ใช้ได้
33	25	15	.80	.40	ใช้ได้
34	19	3	.44	.64	ใช้ได้
35	15	2	.36	.48	ใช้ได้
36	25	17	.84	.32	ใช้ไม่ได้
37	25	14	.78	.44	ใช้ได้
38	23	12	.70	.44	ใช้ได้
39	18	6	.50	.44	ใช้ได้
40	17	2	.38	.60	ใช้ได้
41	16	7	.44	.32	ใช้ได้
42	17	6	.24	-	ใช้ไม่ได้
43	13	4	.34	.36	ใช้ได้
44	21	8	.58	.52	ใช้ได้
45	19	12	.62	.28	ใช้ได้
46	0	6	.12	.24	ใช้ไม่ได้
47	12	11	.46	.04	ใช้ไม่ได้
48	22	10	.66	.52	ใช้ได้

ข้อที่	จำนวนคนตอบถูก		ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปผล
	กลุ่มสูง (Ru) (n=25)	กลุ่มต่ำ (Re) (n=25)			
49	13	1	.28	.48	ใช้ได้
50	15	5	.40	.40	ใช้ได้
51	19	7	.52	.48	ใช้ได้
52	19	7	.52	.48	ใช้ได้
53	24	8	.64	.64	ใช้ได้
54	24	12	.72	.48	ใช้ได้
55	15	6	.42	.36	ใช้ได้

ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง โอวาท 3

จำนวนข้อสอบที่วิเคราะห์	40
จำนวนกระดาษคำตอบ	100
คะแนนเฉลี่ย	27.6500
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.1503
ความเชื่อมั่น KR-20	.9092
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	3.0583

ภาคผนวก จ

แบบวัดเจตคติต่อการเรียน ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก
และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แบบวัดเจตคติต่อสาระพระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำชี้แจง

1. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุดนี้มีจำนวน 30 ข้อ
2. แบบวัดเจตคติแต่ละข้อแต่ละข้อ ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด ขอให้นักเรียนพิจารณา คำตอบตามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียน
3. แบบวัดเจตคติฉบับนี้ใช้เพื่อทดสอบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละคนไม่จำเป็นต้องตอบเหมือนกัน กรุณาตอบตามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนโดยอิสระที่สุด
4. ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาไตร่ตรองดูว่านักเรียนเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด กับข้อความที่เกี่ยวข้องกับการเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เมื่อนักเรียนตัดสินใจได้แล้วให้ทำเครื่องหมาย (/) เพียงช่องเดียวลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึก ของนักเรียน โดยระดับความคิดเห็นและความรู้สึกมีความหมายดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
เห็นด้วย	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนมาก
ไม่แน่ใจ	หมายความว่า	ข้อความนั้นนักเรียนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยพอๆ กัน
ไม่เห็นด้วย	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายความว่า	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1	ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของครูผู้สอน อยู่เสมอขณะเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
2	ข้าพเจ้าไม่ชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มเมื่อ เรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม	.....	.....	.....	.....	.....
3	ข้าพเจ้ามีความพร้อมเสมอที่จะเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	.....	.....	.....	.....	.....
4	ข้าพเจ้ามีความสุขมากเมื่อ ได้ร้องเพลง ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพุทธ ศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
5	ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้เรียน สาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	.....	.....	.....	.....	.....
6	ข้าพเจ้ารู้สึกง่วงนอนทุกครั้งที่ยังเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
7	ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดเมื่อครู ผู้สอนเรียก ให้แสดงความคิดเห็นเมื่อเรียนสาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
8	ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	.....	.....	.....	.....	.....
9	ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการจัดการ เรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
10	เมื่อถึงชั่วโมงเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ข้าพเจ้าอยาก ให้หมดเวลาเร็วๆ..... ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	.....	.....	.....	.....	.....
11	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยากเกินไป.....	.....	.....	.....	.....	.....
12	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม น่าสนใจ.....	.....	.....	.....	.....	.....
13	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม น่าเบื่อหน่าย.....	.....	.....	.....	.....	.....
14	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยากแก่การทำ ความเข้าใจ.....	.....	.....	.....	.....	.....
15	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม สอดคล้องกับชีวิตจริง.....	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
16	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมให้รู้จักนำ หลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน.....	.....	.....	.....	.....	.....
17	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความซับซ้อนกันจน ทำให้เกิดความสับสน.....	.....	.....	.....	.....	.....
18	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดเรียงตามลำดับ ขั้นตอนง่ายต่อการเข้าใจ.....	.....	.....	.....	.....	.....
19	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ช่วยสร้างคุณธรรมและข้อคิด เตือนใจ.....	.....	.....	.....	.....	.....
20	เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมความคิด อย่างมีเหตุผล มีระเบียบ แบบแผน..... ด้านคุณค่าและประโยชน์ต่อการเรียนรู้	.....	.....	.....	.....	.....
21	ความรู้ในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความจำเป็นต่อการ นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ.....	.....	.....	.....	.....	.....
22	การเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทำให้เป็นคนกล้าสมัย...	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
23	สภาระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต.....	.....	.....	.....	.....	.....
24	สภาระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่สำคัญในปัจจุบัน.....	.....	.....	.....	.....	.....
25	ผู้ที่มีความสำเร็จในชีวิตไม่จำเป็นต้อง อาศัยความรู้ทางสภาระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
26	ไม่เห็นจำเป็นต้องเรียน สาระ พุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และวัฒนธรรม.....	.....	.....	.....	.....	.....
27	การเรียนสภาระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์....	.....	.....	.....	.....	.....
28	การเรียนสภาระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตได้..	.....	.....	.....	.....	.....
29	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอน ให้เป็นคนไว้เหตุผล.....	.....	.....	.....	.....	.....
30	สภาระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เป็นคนดีมีประโยชน์.....	.....	.....	.....	.....	.....

**ความเที่ยงตรงของแบบวัดเจตคติต่อการเรียน
สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล รวม	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้								
1. ข้าพเจ้าชอบตอบคำถามของครูผู้สอนอยู่เสมอ ขณะเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
2. ข้าพเจ้าไม่ชอบร่วมกิจกรรมกลุ่มเมื่อเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
3. ข้าพเจ้าตื่นเต้นกับเกม ในการจัดการเรียนรู้ สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4. ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะคุณครูสอนดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5. ข้าพเจ้ามีความพร้อมเสมอที่จะเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล		
	1	2	3	4	5	รวม	IOC	สรุปผล
6. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนกล้าแสดง ออก	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7. ข้าพเจ้ามีความสุขมากเมื่อได้ร้องเพลง ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
8. ข้าพเจ้ากระตือรือร้นในการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้เรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10. ข้าพเจ้ารู้สึกง่วงนอน ทุกครั้งที่เรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
11. ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดเมื่อครู ผู้สอนเรียกให้แสดงความคิดเห็นเมื่อเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล		
		1	2	3	4	5	รวม	IOC	สรุปผล
12.	ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะ ครูผู้สอน เป็นผู้มีความรู้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้ารู้สึกกระตือรือร้นที่จะ เรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าชอบบรรยากาศการจัดการ เรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจเพื่อนทุกครั้ง เมื่อเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
16.	ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจครูผู้สอนสาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ที่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้า ค้นหาคำตอบ ได้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17.	การเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ จิตใจฟุ้งซ่าน	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล		
	1	2	3	4	5	รวม	IOC	สรุปผล
18. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่มีอิสระเมื่อเรียน สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
19. ฝึ้อถึงชั่วโมงเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ข้าพเจ้า อยากให้หมดเวลาเร็วๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20. ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพราะ เนื้อหาเข้าใจง่าย ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยากเกินไป	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
22. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม น่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม น่าเบื่อหน่าย	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
24. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยากแก่การ ทำความเข้าใจ	+1	+1	0	+1	+1	4	.80	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล รวม	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
25. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ สอดคล้องกับชีวิตจริง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริม ให้รู้จักนำหลักธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความซับซ้อน กันจนทำให้เกิดความสับสน	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
28. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดเรียง ตามลำดับขั้นต่อนง่ายต่อการเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยสร้าง คุณธรรมและข้อคิดเตือนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30. เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริม ความคิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบ แบบแผน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผลรวม	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
ด้านคุณค่าและประโยชน์ต่อ								
การเรียนรู้								
31. ความรู้ในสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความจำเป็นต่อการนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32. การเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เป็นคนกล้าสมัย	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
33. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือธรรมะ ทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
34. ในการดำเนินชีวิตไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในหลักธรรมทางศาสนา	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
35. สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
36. สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่สำคัญในปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
37. ผู้ที่มีความสำเร็จในชีวิตไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
38. สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้คติสอนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ผล			สรุปผล
	1	2	3	4	5	รวม	IOC		
39. ไม่เห็นจำเป็นต้องเรียนสาระ พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้	
40. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้	
41. การเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้	
42. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้	
43. การเรียนสาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถ ประยุกต์ใช้ในชีวิตได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้	
44. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สอนให้เป็นคนไร้เหตุผล	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้	
45. สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมทำให้เป็นคนดีมีประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้	

ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติต่อการเรียน
สาระพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อที่	ค่า t	ความหมาย
1	4.03*	จำแนกได้
2	4.49*	จำแนกได้
3	5.71*	จำแนกได้
4	2.41*	จำแนกได้
5	5.78*	จำแนกได้
6	5.17*	จำแนกได้
7	6.12*	จำแนกได้
8	5.80*	จำแนกได้
9	5.44*	จำแนกได้
10	6.80*	จำแนกได้
11	6.52*	จำแนกได้
12	6.68*	จำแนกได้
13	7.51*	จำแนกได้
14	9.43*	จำแนกได้
15	4.41*	จำแนกได้
16	4.11*	จำแนกได้
17	6.42*	จำแนกได้
18	4.62*	จำแนกได้
19	5.14*	จำแนกได้
20	4.91*	จำแนกได้
21	6.38*	จำแนกได้
22	6.94*	จำแนกได้
23	5.06*	จำแนกได้
24	7.79*	จำแนกได้
25	4.85*	จำแนกได้
26	6.60*	จำแนกได้

ข้อที่	ค่า t	ความหมาย
27	5.07 [*]	จำแนกได้
28	6.55 [*]	จำแนกได้
29	10.31 [*]	จำแนกได้
30	6.29 [*]	จำแนกได้

^{*} มีนัยสำคัญทางสถิติที่.05

ความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อเรียนสาระพระพุทธศาสนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ผลการวิเคราะห์รายฉบับ กลุ่มสูง กลุ่มต่ำ

จำนวนข้อสอบที่วิเคราะห์	30
จำนวนกระดาษคำตอบ	60
ความเชื่อมั่น Alpha Cronbach	.9387

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	พระครูประพัฒน์ธรรมกิจ ท้วจบ
วัน เดือน ปีเกิด	9 ธันวาคม 2510
สถานที่เกิด	อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วัดควนคลัง บ้านเลขที่ 52/1 หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80240
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	รองเจ้าอาวาสวัดควนคลัง หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านก่องาม อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2551	พธบ. (ศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ห้องเรียนวัดพัฒนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2555	คม. (การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช